

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Från det ekonomiska arvet till det individuella ansvaret

Elveda Sulejmani

Masteruppsats (SOAM24)

VT 2017

Antal ord 20 115

Handledare: Anna Angelin

FÖRORD

Att arbeta som socialsekreterare kan vara stressfyllt och arbetsbelastade. Att hitta en passande tid för att kunna bidra till ny kunskap är inte enkelt. Jag vill därför börja med att tacka alla socialsekreterare som ställde upp som intervjupersoner och valde att lägga er tid till att bidra med era tankar och resonemang, vilket har gjort det möjligt för mig genomföra denna studie. Jag vill även tacka min handledare Anna Angelin för att ha stöttat mig under uppsatsens gång samt alla kloka råd och tips hon har bidragit med.

Elveda Sulejmani 2017-08-10

Abstract

Author(s): Elveda Sulejmani

Title: From the Economic Heritage to the individual responsibility

Supervisor: Anna Angelin

Assessor: Eva Palmblad

The aim with this study is to analyse how social workers reason and understand that some youth who grew up in households living on social assistance is also in need of assistance as a young adult. This study contains qualitative interviews with seven social workers in Malmö. All respondents work in the field of social assistance. This study also investigates how social workers understand and perceive reasons, character, solution, responsibility and social workers' own role. A problem analysis has been done and the answers has been coded in either voluntarism or determinism. The theoretical framework in this study is Mertons theory about deviance and Foucaults theory about pastoral power and disciplinary power. The results in this study shows that it was an ambivalence between determinism and voluntarism. Structural factors is interpreted and understood by the social workers in the form of position in society and social workers' working methods. Another reason is the youth's own motivation and the risk of a normalization of social aid and also that the youth lacks adult role models who are working and have their own incomes. The majority of the respondents advocated early efforts and meetings with the youth while they still are in their parents household. In order to inform and guide youth and compensate the living condition.

Keyword: Social assistance, social workers, social heritage, pastoral power, disciplinary power, cultural goals and values

Nyckelord: Ekonomiskt bistånd, socialsekreterare, socialt arv, pastoral makt, disciplinär makt, kulturella mål och värderingar

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Problemformulering.....	5
1.3 Syfte.....	7
1.4 Frågeställningar.....	7
2. Bakgrund	7
2.1 Definition av att växa upp i hushåll med ekonomiskt bistånd.....	7
2.2 Förförståelse.....	8
2.3 Lagtexter bakom rätten till ekonomiskt bistånd.....	8
2.4 Det skandinaviska välfärdsperspektivet.....	9
3. Kunskapsläge	9
3.1 Barnfattigdom.....	10
3.2 Ungdomsarbetslöshet och dess konsekvenser.....	13
3.3 Socialsekreterarnas roll och aktiveringslinjen.....	15
4. Metod	18
4.1 Intervjuer.....	19
4.1.1 Kvalitativa intervjuer.....	19
4.1.2 Urval.....	20
4.2 Statistik.....	20
4.3 Tillförlitlighet och äkthet samt objektivitet.....	21
4.4 Etiska överväganden.....	22
4.5 Bearbetning av materialet.....	23
4.5.1 Problemanalys.....	23
4.5.2 Kodning utifrån en problemanalys.....	24
5. Teori	25
5.1 Foucaults teori om pastoralmakt och disciplinär makt.....	26
5.1.1 Pastoralmakt.....	26
5.1.2 Disciplinär makt.....	28
5.2 Mertons teori om avvikelse.....	29
5.2.1 Kulturella mål och normer.....	30
5.2.2 Fem anpassningssystem.....	32
6. Resultat och analys	34
6.1 Resultat av problemets karaktär och orsaker.....	34
6.1.1 Normer och värderingar.....	35
6.1.2 Föräldrarnas bakgrund och boendeområde.....	36
6.1.3 Förutsättningar i arbetsmarknaden.....	38
6.1.4 Analys av problemets karaktär och orsaker.....	38
6.2 Resultat av problemets lösningar och vem som bär ansvaret att lösningar kommer till stånd.....	42
6.2.1 Mänsklig kontakt.....	42
6.2.2 Stötta och motivera föräldrarna.....	44
6.2.3 Ungdomens egna driv.....	45
6.2.4 Socialsekreterarnas arbete.....	46
6.2.5 Ansvar.....	47
6.2.6 Analys av problemets lösningar.....	48
6.2.7 Analys av problemets lösningar och orsaker i relation till voluntarism kontra determinism.....	50
6.3 Resultat av socialsekreterarnas funktion.....	54

6.3.1 Roll	54
6.3.2 Socialsekreterarnas syn på ens egna arbetsförutsättningar att arbeta både med ungdomen och dennes föräldrar	55
6.3.3 Analys av socialarbetarnas funktion	56
7. Sammanfattande analys och avslutande reflektioner.....	58
7.1 Intergenerationellt biståndsmönster i förhållande till aktiveringslinjen	58
7.2 Socialsekreterarnas förslag på att bryta intergenerationellt biståndstagare	60
8. Avslutande diskussion	62
9. Källhänvisning	64
10. Bilagor.....	67
10.1 Intervjuguide	67
10.2 Intervjubrev	68
10.3 Problemanalys.....	69

1. Inledning

1.2 Problemformulering

1963 påbörjades ett forskningsprojekt i Stockholm som innebar att 15 117 barn som var födda år 1953 fick ingå i ett forskningsprojekt som hette Metropolit. Syftet med denna undersökning var att följa barnen tills de blev vuxna för att undersöka varför det gick bättre för vissa barn (Stenberg, 2013). Detta forskningsprojekt fick mycket kritik då det brast i flera etiska aspekter. Forskningsprojektet i sig var ett försök att i forskningssammanhang förstå sig på det sociala arvet och om det överhuvudtaget existerar ett sådant arv. Rapport från Socialstyrelsen visar att under året 2015 fick 226 500 hushåll ekonomiskt bistånd i Sverige. 37 % av dessa var i åldrarna 18–29 år (Socialstyrelsen, 2016b). Samma rapport från socialstyrelsen visar även att antalet hushåll med barn har ökat sedan år 2012 (Socialstyrelsen, 2016b). I en kartläggning som har genomförts i Malmö Stad (2016) framkommer det att 8 680 barn lever i familjer som uppbar försörjningsstöd i Malmö. Av dessa utgör 1 880 barn och ungdomar i åldrarna 16–21 år, vilket motsvarar 21,6% av samtliga barn som levde med familjer som uppbar försörjningsstöd i Malmö under året 2016. Då försörjningsstöd uppbärs av många familjer med barn och unga är det intressant att studera om detta har någon betydelse senare i livet avseende egen försörjning och biståndsbehov. Huruvida ett socialt arv existerar och hur man i så fall skall förstå dess orsaker är en ständigt aktuell fråga inom välfärdspolitik och socialtjänst.

Barn som växer upp i hushåll med dålig ekonomi riskerar att ha sämre hälsa än andra barn. För barn som växer upp i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd är risken tre gånger större att utveckla ett missbruks eller alkoholproblematik i vuxen ålder (Weitof et al, 2008). Studier visar även att 20 % av barnen som vuxit upp i familjer som långvarigt erhållit ekonomiskt bistånd själv var i behov av ekonomiskt bistånd i tidig vuxen ålder (Weitof et al, 2008). I Föräldrabalken 7 kap 1§ framkommer det att föräldrarnas försörjningsskyldighet gentemot ens barn upphör när barnet fyller 18 år. Studerar barnet i gymnasiet efter denna tidpunkt, är föräldrarna försörjningsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock som längst tills att barnet har fyllt 21 år. Därefter ska ungdomen på egen hand ansvara

för sin egen försörjning. Vad händer då med de ungdomar som inte har starka resurser och kontaktnätverk att lösa sin ekonomiska situation genom ett arbete?

Risikfaktorerna för att vissa ungdomar blir långtidsarbetslösa kan vara svag utbildning, att man är uppvuxen i ett socialt utsatt område eller att ungdomen själv har vuxit upp i en familj med svag ekonomi (Panican et al, 2010). Den sistnämnda risikfaktorn bekräftas även av Vauhkonen studie (2017) om intergenerationella mönster. Studier gällande intergenerationell överförbarhet innebär att forskaren studerar ifall det finns något samband mellan föräldrarnas sociala status och barnets framtida levnadsförhållanden.

Socialekreterarna utgör en central roll i mötet med familjer som erhåller ekonomiskt bistånd och en del av deras arbete är att agera för att främja självförsörjning hos de unga i familjer som uppstår ekonomiskt bistånd men som ska etablera ett eget vuxenliv med sysselsättning och inkomster. Det är därmed intressant att studera socialekreterares uppfattningar och förståelse av intergenerationella socialbidragsmönster och det sociala arbetets funktion i förhållande till dessa ungdomar. I samhället råder det en stark aktiveringspolitik där det förväntas att individen ska vara självständigt och oberoende. Att erhålla ekonomiskt bistånd en längre period kan därför utifrån den samhälleliga normen samt den juridiska konstruktionen i form av socialtjänstlagens intentioner ses som en avvikelser. (Angelin, 2009). Vårldens skyddsnett i form av socialbidrag anses som en tillfällig lösning för de individer som befinner sig i svårigheter i livet (Ejrne og Kristiansen)

Det finns två olika paradigmer som socialekreterare arbetar utifrån i arbete med unga arbetslösa, det ena är aktiveringsparadigmet och det andra paradigmet är att stödja den unge. Hauss (2014) refererar till Lipskys begrepp "street-level bureaucracy" om att socialekreterare arbetar utifrån politiskt styrt arbete, organisationens riktlinjer samt de ekonomiska förutsättningar som råder på arbetsplatsen. Hauss (2014) skriver om hur socialekreterarna uppfattar arbetet med ungdomar och vilka insatser som behövs.

Sammanfattningsvis menade socialekreterarna i Hauss (2014) studie att ungdomarna är i större utsträckning i behov av vägledning jämfört med andra

åldersgrupper. I en studie om socialsekreterarnas attityder gällande fattigdom i nordiska länder framkommer det att socialsekreterarna i Sverige och Norge främst förklarade fattigdom utifrån en strukturell förklaringsmodell (Blomberg, 2013)

1.3 Syfte

Syftet med studien är att utifrån en problemanalys förstå hur socialsekreterarna resonerar kring varför vissa ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd själv är i behov av ekonomiskt bistånd i tidig vuxenålder. Syftet är även att undersöka om det sedan finns en kongruens mellan dessa resonemang och vilka insatser från samhället och socialt arbete som socialsekreterarna uppfattar centrala för att främja vägar till självförsörjning.

1.4 Frågeställningar

- Hur tolkar och förstår socialsekreterare intergenerationella biståndsmönster i förhållande till den social och legala normen om en aktiv självförsörjning?
- Förekommer det skillnader beroende på hur socialsekreterarna ser på orsak till intergenerationella behov av ekonomiskt bistånd och vilka lösningar som de anser krävs för att ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd ska bli självförsörjande i tidig vuxen ålder?
- Utifrån vilka förklaringsmodeller resonerar socialsekreterarna kring sin yrkesroll och funktion i att främja att ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd ska bli självförsörjande i tidig vuxen ålder?

2. Bakgrund

2.1 Definition av att växa upp i hushåll med ekonomiskt bistånd

Den målgrupp jag är intresserad av i min studie är ungdomar som har vuxit upp i familjer som långvarigt erhållit ekonomiskt bistånd. Jag utgår ifrån att familjerna har försörjt sig med ekonomiskt bistånd i mer än fem års sammanslagen tid utan att ha varit självförsörjande under denna period. Jag utgår även ifrån att ungdomen själv är i behov av ekonomiskt bistånd efter att förälderns försörjningsskyldighet har upphört.

Det jag studerar och avser när jag använder begreppet unga vuxna är ungdomar från 18 år upp till 25 år, som har vuxit upp i ett hushåll med ekonomiskt bistånd. Min målgrupp är de ungdomar som ansöker om ekonomiskt bistånd i direkt anslutning efter att förälderns skyldighet har upphört.

2.2 Förförståelse

Jag arbetar som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och har därmed en förförståelse kring arbetet mot att få klienterna att bli självförsörjande. Detta var en anledning till varför jag valde att göra denna studie, då jag utifrån mitt arbete blev intresserad av att undersöka hur socialsekreterarna resonerar kring problemområdet. Jag har dock under arbetets gång hållit mig distanserad till mina egna värderingar och åsikter. Hur jag har hållit med distanserad förklarar jag närmre i metodavsnittet.

2.3 Lagtexter bakom rätten till ekonomiskt bistånd

I socialtjänstlagens fjärde kapitel första paragraf framkommer att den enskilde har rätt till försörjningsstöd så länge hen står till arbetsmarknadens förfogande. Av samma paragraf andra stycke framhävs att om det föreligger godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om hen inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande. Proposition 1996/97:124 förtydligar även att klienten ska vara aktivt arbetssökanden samt delta i arbetsmarknadsåtgärder för att uppnå en självförsörjning. Detta innebär i praktiken att individen ska redovisa antal sökta arbeten samt delta i de arbetsmarknadsinsatser som erbjuds. Gör inte klienten detta så finns det en risk att klientens erhåller ett avslag på sin ansökan om ekonomiskt bistånd. Vidare framkommer det av proposition 1996/97:124 att ungdomar är en prioriterad målgrupp i den mån att undvika långvarig biståndstagare samt öka ungdomens förutsättning till arbete. Vidare framhävs i proposition 1996/97:124 att socialtjänstens ska vara behjälplig med att öka individens resurser för att uppnå en självförsörjning. I socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd förtydligas även de två huvuduppgifterna som socialsekreteraren har. Dessa två huvuduppgifter är att bedöma rätten till ekonomiskt bistånd samt arbeta för att klienten närmar sig en självförsörjning.

I proposition 1996/97:124 framkommer det även behovet av ekonomiskt bistånd bedöms i förhållande till en skälig levnadsnivå i kommunen. Vidare hänvisar socialstyrelsen handbok för ekonomiskt bistånd till riksnormen. Riksnormen är det norm/belopp som ska täcka individens basala utgifter och utgår ifrån en skälig levnadsnivå. Riksnormen är varken satt på en miniminivå eller lyxnivå (Socialstyrelsen, 2013). Riksnormen för en ensamstående vuxen är för närvarande 3 930 kr (Socialstyrelsen, 2017). Detta belopp baseras på kostnadsberäkningar från Konsumentveket och det ska täcka utgifter såsom livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hygien, barn och ungdomsförsäkringar, förbrukningsvaror, dagstidning, telefon och TV-avgift (Socialstyrelsen, 2013).

2.4 Det skandinaviska välfärdsperspektivet.

Ejrneas och Kristiansen (2010) skriver att utgångspunkten för det skandinaviska välfärdssamhället är att sociala problem uppstår när det brister i välfärden och att förändringar sker genom politiska reformer. Välfärdsperspektivet är intressant eftersom socialsekreterarna arbetar utifrån en skandinavisk välfärdsmodell (Ejrneas och Kristiansen, 2010). Välfärdsmodellen förklarar därmed grundtanken bakom ekonomiskt bistånd.

Tanken med välfärdssamhället är att staten träder in och hjälper till när individen saknar egna resurser att tillgodose sina egna behov. I det skandinaviska välfärdssamhället är det politiska beslutsfattare som tar beslutet om i vilken omfattning samt på vilket sätt hjälpen ska ges. Beslutsfattarna är socialsekreterarna som har delegation från nämnden att fatta dessa beslut. (ibid.).

3. Kunskapsläge

Forskning som berör ämnesområdet är ganska brett. Jag har därför valt att kategorisera kunskapsläget utifrån tre huvudkategorier; barnfattigdom, ungdomsarbetslöshet samt socialsekreterarnas roll. Under kategorin barnfattigdom har jag valt att skriva ett eget avsnitt om ”det sociala arvet”. Större delen av kunskapsläget består av skandinavisk forskning. Anledningen till detta beror på att forskning om fattigdom och arbetslöshet är generellt kontextuell. Jag kommer

dock även att presentera en del forskning som inte är skandinavisk, detta då slutsatserna i dessa studier går även att applicera i en svensk välfärdsmodell.

3.1 Barnfattigdom

Huruvida barnfattigdom existerar i Sverige har ständigt varit ett omdebatterat ämne. Anledningen till att ämnet har debatterats beror till större del på en oenig syn om hur barnfattigdom mäts samt vad som definierar barnfattigdom. Rädda barnen redovisar årligen situationen gällande barnfattigdomen. Professor Tapio Salonen (2015) skriver i senaste årsrapporten från Rädda Barnen att barnfattigdomen i Sverige är oförändrad sedan år 2013. Rapporten visar även att barn som har föräldrar som är ensamstående eller har utländsk bakgrund löper mycket större risk att växa upp i ett hushåll med sämre ekonomiska levnadsvillkor. I en jämförelsestudie av Mazur et. al (2015) i Polen framkom det att barnen som växte upp i familjer som erhåller ekonomiskt bistånd har sämre hälsa än barn som växer upp i ett hushåll där familjen inte har ekonomiskt bistånd. Detta är något som även bekräftas av Niedzweidz (2010) avhandling. Niedzweidz (2010) avhandling visar även att barn i Skandinavien som växer upp i sämre socioekonomiska förhållanden riskerar ha lägre utbildningsnivå och sämre livskvalité i vuxen ålder än barn som växer upp med bättre ekonomiska förutsättningar. Även föräldrarna påverkas av att försörja sig med ekonomiskt bistånd genom att känna sig otillräckliga att tillgodose barnens önskemål. (Fernqvist & Näsman, 2016). Att försörja sig med ekonomiskt bistånd kan även vara en prioriteringsfråga i den aspekten att föräldrarna får prioritera barnens behov framför sina egna. (Hjort, 2004) Enligt statistik från socialstyrelsen 2015 mottog 272 664 hushåll ekonomiskt bistånd i Sverige. Av dessa var det 63 399 hushåll i åldrarna 18 år-24 år, vilket motsvarar 23,6% av alla hushåll som försörjde sig med ekonomiskt bistånd under året 2015 (Socialstyrelsen,2016a).

Malmö Stad har haft högst andel barn som växer upp i ekonomisk utsatthet under perioden 1991–2013 (Salonen, 2015). Det visade även sig att barnfattigdomen i stadsdelen Rosengård under året 2013 var 60,3 %, vilket motsvarade fem gånger mer än resterande del av Sverige (Salonen, 2015). Detta är dock en minskning från år 2009 då andelen barnfattiga i Rosengård var 64,3 % (Salonen & Angelin

,2012). År 2016 genomfördes en kartläggning i Malmö Stad bland samtliga hushåll som erhåller ekonomiskt bistånd. Av kartläggningen framkommer det att 21,6% av samtliga barn och ungdomar i åldrarna 16–21 lever i hushåll som försörjer sig med ekonomiskt bistånd. Malmö, som är ju den kommun min studie genomförts i, är alltså en alltså mycket utsatt kommun avseende hög nivå av barnfattigdom och intar en särställning jämfört med övriga svenska kommuner.

Studier visar även att inkomstskillnaden i Malmö Stad har ökat mellan perioden 1991–2010 (Scarpa, 2015). Att Malmö Stad har störst andel barn som lever under ekonomisk utsatthet kan bero på olika faktorer. Detta kan bero på att Malmö har genomgått en del strukturella förändringar då staden har gått från att vara en industristad till att arbetsmarknaden erbjuder mer tjänsterelaterade samt kunskapsbaserade tjänster (Angelin& Salonen, 2012). En annan faktor är att andelen barnfamiljer i Malmö har ökat (ibid). Även Scarpa (2015) skriver i sin studie att arbetsmarknaden i Malmö stad har förändrats under perioden 1991–2010 från att ha varit en industristad till att arbetsmarknaden har övergått till mer tjänstebaserade arbeten. Detta har lett att staden har högre arbetslöshet bland de som inte har den kompetens som efterfrågas på en mer krävande arbetsmarknad.

Debatten om det finns ett socialt arv eller inte är även det ständigt ett pågående debattämne. Gustav Jonsson (1969) även känd som Skå-Gustav skriver att det går att utveckla en teori om ett socialt arv. Han menar att det finns olika faktorer som kan påverka ett barn i vuxen ålder. En av dessa är föräldrarnas ekonomiska förmåga, vilket han benämner som en yttre faktor. Jonsson (1973) menar om samhället stöttar dessa familjer kan den unge bryta det sociala arvet. I USA skrev antropologen Oscar Lewis (1966) i tidskriften *American* om ”fattigdomskulturen”. Lewis (1966) menade att ”fattigdomskultur” är antropologiskt begreppet för att förklara fattigdom. Enligt Lewis (1966) bör att fattigdom ses som ett sätt där människor i grupp förhåller sig till varandra och dess gemensamma värderingar. Lewis (1966) menar att de värderingar och attityder som finns inom gruppen ”fattiga” överförs mellan generationer. Han menade även att de värderingar som finns inom gruppen är vanligare i vissa slumområden samt etniciteter i USA där han tar individer från Puerto Rico som ett exempel. Lewis (1966) har mött en del omfattande kritik för att alltför mycket

individualisera orsaker till fattigdom och reducera dessa till kulturella beteenden. Rogalsky (2009) hävdar istället att fattigdom är orsakad av strukturella problem. Rogalsky (2009) kritiserar myten om att diskutera fattiga som en homogen grupp och riktar starkt kritik mot Lewis (1966) resonemang om att fattiga personer förlitar sig på välfärdssystemet. Rogalsky (2009) vill därmed i sin studie bryta myten om fattiga som en homogen grupp.

I Sverige startades metropolitprojektet år 1963 som syftade på att följa barn födda år 1953 tills de blev vuxna. Syftet var som tidigare nämnt att undersöka varför det gick bättre för vissa barn när de uppnådde vuxen ålder än andra barn. Frågan om det sociala arvets inverkan avseende utveckling av levnadsvillkor var av högt intresse i studien. Forskarna har genom enkäter samlat in data om barnen vid tre olika tillfällen. De första data som samlades in var år 1966, det andra insamlingen av data var år 1968 och den slutliga insamlingen var år 1985. Förutom enkäter samlade forskarna även in uppgifter från olika register såsom födelsejournaler, socialregister, kriminalregister etc. Metropolitprojektet fick mycket kritik där kritikerna menade att barnen som deltog i forskningsprojektet inte var medvetna om sitt deltagande. En annan kritik var att data från olika register användes till forskningen, trots att det fanns sekretess samt att ett samtycke från berörda saknades (Stenberg, 2013). År 2000 studerades om mottagandet av ekonomiskt bistånd gick i arv samt vilka sociala, ekonomiska och psykologiska variabler som kan påverka resultatet. I detta forskningsprojekt användes data från Metropolitprojektet. Resultatet visade ökad sannolikhet att barn som växte upp i hushåll med långvarigt bistånd också är i behov av ekonomiskt bistånd som vuxna (Stenberg, 2000). I en nutida utvärdering av Edmark & Henspers (2011) på uppdrag av IFAU (Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering) undersöktes också om ekonomiskt bistånd går i arv. Utvärderingen visade att barn som växer upp där föräldrarna har ekonomiskt bistånd löper större risk att själv försörja sig med ekonomiskt bistånd som unga vuxna. Utvärderingen av Edmark och Henspers (2011) visade även att det skiljde sig mellan vilken ålder barnet är när föräldrarna har ekonomiskt bistånd. Vid en regressionsanalys visade det sig att sannolikheten är 9 procent högre att barn som är i åldrarna 17–19 år när föräldrarna får ekonomiskt bistånd, själva är i behov av ekonomiskt bistånd vid 24 års ålder. I utvärderingen analyserades dock inte omgivande faktorer och

datamaterialet redovisade enbart ett kortvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd (Edmark & Hanspers, 2011). I en skandinavisk jämförelsestudie av Kaupinnen et al (2014) undersöktes om social bakgrund kan förutse ifall ungdomen kommer vara i behov av ekonomiskt bistånd. Studien undersökte även om de sociala faktorerna kan förutse om ungdomen kommer vara i behov av ekonomiskt bistånd en längre eller kortare period. Kaupinnen et al.(2014) visar att det fanns ett samband mellan ungdomarnas sociala bakgrund och om de erhöll ekonomiskt bistånd en längre period. Resultatet visade även att föräldrarnas utbildningsnivå spelar en roll om familjen erhåller ekonomiskt bistånd en kortare eller längre period. Weitof et al (2008) studie visar-att 20 % av barnen som har vuxit upp i familjer som långvarigt erhållit ekonomiskt bistånd själv var i behov av ekonomiskt bistånd i tidig vuxen ålder. Detta innebär att 80 % av barnen som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd inte är i behov av bistånd när de blir unga vuxna. Sammanfattningsvis visar forskningen att barn som vuxit upp i biståndshushåll har en högre risk för eget biståndsbehov som unga vuxna men att detta dock inte är en given livsutveckling för flertalet. Det är även svårt att klarlägga om det är biståndstagandet i sig som leder till högre risker eller om det är andra faktorer som ekonomisk knaperhet, stigmatisering, bostadsområde, begränsade nätverk etc. som leder till dessa högre risker. Vauhkonen et. Al (2017) har även undersökt föräldrarnas bakgrund utifrån tre faktorer som är icke avslutat utbildning, arbetslöshet samt mottagandet av försörjningsstöd och ifall det förekommer en intergenerationell överförbarhet. Vauhkonen et. Al (2017) studie visade att det förekom en överförbarhet i samtliga tre bakgrundsfaktorer mellan generationerna i Finland.

3.2 Ungdomsarbetslöshet och dess konsekvenser

Panican et al (2010) skriver att ungdomar generellt är en grupp som har svårt att komma in på arbetsmarknaden, då de har mindre arbetslivserfarenheter. Detta blir i sin tur problematiskt om ungdomen saknar en fullständig gymnasieutbildning eller har vuxit upp i utanförskap (Panican, 2010). Angelin (2009) redovisar i sin avhandling att 40 % av ungdomar som har haft svårt att etablera sig på arbetsmarknaden samt har långvarigt försörjningsproblem saknar en gymnasial utbildning. Studier visar dock att de flesta ungdomar blir dock självförsörjande

snabbt och att bistånds behovet för ungdomar är oftast kortvarigt (Angelin, 2009; Olofson et al, 2010). Ungdomar är en prioriterad grupp hos socialtjänst och arbetsförmedling. Motiveringen till varför ungdomar är en prioriterad grupp kan bero på att i den samhälleliga debatten diskuteras riskerna om att långvarigt biståndstagande kan resultera till passivitet. (Angelin, 2009).

Hollerz (2010) har gjort en studie om kommunala insatser riktade till unga där hon jämförde fyra olika kommuners insatser samt resultat mellan åren 1993 och 2005. Kommunerna ansåg att ungdomar är en prioriterad grupp trots att andelen ungdomar som var arbetslösa och inte deltog i arbetsmarknadspolitiska insatser var lägre år 2005 jämfört med år 1993. Hollerz (2010) avhandling visar att insatserna har blivit mer organiserade under perioden 1993 till 2005.

Sammanfattningsvis visar forskning att ungdomar är en prioriterad grupp där det långsiktiga målet är att aktivera ungdomen mot självförsörjning. Detta diskuteras även i Hauss (2014) paradigm om att aktivering av ungdomar, vilket skulle långsiktigt vara en investering för samhället i sig. Hauss (2014) utgår ifrån det schweiziska välfärdssystemet och skriver om hur diskursen gällande det sociala arbetet med unga vuxna har förändrats. Idag motiveras insatserna utifrån ett socialt investeringstänk som ska generera arbetande medborgare som betalar skatt. De insatserna som erbjuds är målinriktade, vilket kan resultera i en creaming effekt. Creaming effekten innebär att ungdomar väljs utifrån de som är ”duktiga” och har bäst förutsättningar att genomgå arbetsmarknadsinriktade insatserna. Detta innebär att de ungdomar som har sämre förutsättningar exkluderas och inte omfattas av den sociala investeringen, vilket är en utmaning för socialsekreterare (ibid). Hauss (2014) poängterar även att socialsekreterarnas handlingsutrymme är en viktig frågeställning i arbetet mot att ungdomarna ska bli självförsörjande.

Begrepp som återkommer i forskning om ungdomsarbetslöshet är skam och beroende. Jag har därför valt även att sammanställa forskning gällande dessa begrepp och hur detta i sin tur påverkar ungdomen. Det ekonomiska beroendet som arbetslös även innebär känslan av att vara beroende av samhället. Att vara beroende innebär att inte kunna vara självständig samt förlorad förmåga att ta sig

ur en viss situation Angelin (2009). Det ekonomiska biståndet är villkorat mot kommunens aktiveringskrav. Detta innebär att ungdomen som söker ekonomiskt bistånd är beroende att delta på de insatser som kommunen erbjuder för att vara berättigad ekonomiskt bistånd (Ulmestig, 2007).

År 1982 skrev Jahoda om psykologiska konsekvenser av att vara arbetslös. Jahoda (1982) refererar till arbetslösheten under 1930-talet. De psykologiska konsekvenserna var framförallt känslan av exkludering från majoritetssamhället samt underminerad status och identitet (Jahoda, 1982). Känslan av att vara exkluderad kan bekräftas av nutida forskning. Känslan att vara ung och arbetslös innebär en exkludering. Att få ekonomiskt bistånd anses oftast av den arbetslösa vara ett ofrivilligt tillstånd (Angelin, 2009). Internationell forskning visar även att upplevelsen av att tillhöra en lägre status i samhället genererar känslor som skam och sämre hälsa (Niedzweiz, 2014). Känslan av stigma innebär en att individen upplever sig som avvikelser från majoritetssamhället (Goffman, 2007). Redan på 1930-talet utvecklade Marie Jahoda en teori om vilka negativa effekter arbetslösheten kan medföra för den enskilde. Jahoda (1982) menar att en arbetslös individ påverkas negativt genom sämre livskvalité. Panican et.al.(2010) skriver att arbetslöshet även ger negativa effekter på en samhällsnivå då hög arbetslöshet tenderar öka samhällsklyftorna samt att låg sysselsättning gör det svårare att finansiera den offentliga välfärden.

3.3 Socialsekreterarnas roll och aktiveringslinjen

Socialarbetare är den främsta yrkesgruppen som möter människor som lever med sämre ekonomiska förhållanden. Att hitta forskning om socialsekreterarnas uppfattning angående barn som växer upp i ekonomiskt bistånd var svårt. Genom att söka på LubSearch och använda sökorden ”social worker” och ”poverty” hittade jag en begränsad mängd forskning som berör socialsekreterares arbete och deras perspektiv på fattigdom. Evans (2008) studie visar att socialsekreterares arbete är beroende av organisationen syn på den egna verksamheten samt lagar och regelverk. Lipsky (2010) skriver om hur tjänstemannayrken såsom socialsekreterare är gräsrotsbyråkrater då deras handlingsutrymme är begränsad utifrån organisationens riktlinjer samt stiftade lagar. Detta påverkar i sin tur det

dagliga arbetet med klienterna. Evans (2008) studie visar att socialsekreterarna attityder om sitt handlingsutrymme kan delas in i två grupper. Det ena gruppen av socialsekreterare föredrar att det finns regler och organisation som styr arbetet, vilket de menar tyder på professionellt arbete. Den andra gruppen av socialsekreterare menar att regler inte är statiska och går ständigt att förändra och ifrågasätta. Dessa två grupper skapar en professionell diskrepans inom fältet (Evans, 2008).

Att arbeta som socialsekreterare är även ett stressfyllt yrke. Blomberg et al. (2014) studie visar att 61 % av socialsekreterarna i Finland upplevde arbetsbelastad stress. Medan i Norge var det 33 % av socialsekreterarna som upplevde arbetsbelastad stress. I Sverige var det 36 % av socialsekreterarna medan 42 % av socialsekreterarna i Danmark upplevde en arbetsbelastad stress. Detta är dock siffror från år 2007. Atviks (2016) genomfört en enkätundersökning på uppdrag av SSR och Vision. 3203 socialsekreterare från Sverige deltog och undersökningen visade att 66 % av socialsekreterarna upplevde att arbetsbelastningen har ökat. Fastän Blombergs (2014) siffror inte är uppdaterade visade hans resultat att det fanns ett samband mellan socialsekreterarnas upplevda rollkonflikt och den upplevda arbetsbelastningen. Rollkonflikt kunde yttra sig i form av osäkerhet på det egna arbetet och rollens som socialsekreterare.

Monnickendam et al (2010) har gjort en kvalitativ studie bland israeliska socialsekreterare gällande deras syn på fattigdom och socialtjänstens riktlinjer. Studien har även undersökt hur socialsekreterarnas syn på fattigdom påverkar hjälpen som ges. Kontexten i Israel är i annorlunda än Sverige. Resultatet visade att socialsekreterarna inte diskuterade om orsakerna om fattigdom på makronivå. Synen på fattigdom bland socialsekreterarna i Israel diskuterades utifrån en individnivå. Resultatet visade även att när orsakerna på makronivå medvetandegjordes för socialsekreterarna, fokuserades konsekvenserna av fattigdom även på en samhällslig nivå. Detta påverkade också vilka insatser som socialsekreterarna motiverade för klienterna för klienterna. Hur socialsekreterare arbetar med att klienterna ska uppnå självförsörjning skiljer sig kontextuellt. Blomberg et al (2013) har genomfört en jämförelseanalys där han undersökte socialsekreterarnas uppfattning om fattigdom bland de nordiska länderna.

Resultatet visade sig att det rådde olikheter mellan de nordiska länderna gällande uppfattningen om orsaker till av fattigdom samt på vilken nivå problematiken ansågs föreligga. De förklaringsmodellerna som de svenska socialsekreterarna nämnde som orsak till fattigdom är mer strukturella till skillnad från socialsekreterarna i Finland. I Finland diskuterades orsakerna utifrån individuella faktorer. Blomberg (2013) menar att skillnaderna kan bero på att socialarbetarna i Finland har en kortare akademisk utbildningsbakgrund.

Ulmestig (2007) har i sin avhandling undersökt arbetsmarknadspolitikens förändring i Sverige mellan åren 1989–2002. Resultatet visar att de arbetsmarknadspolitiska insatserna baseras på den enskildes försörjningsform. Om en individ är arbetslös och erhåller ekonomiskt bistånd så är den enskilde också skyldig att vara delaktig i de kommunala insatser som erbjuds mot att uppnå självförsörjning. Hjertner Thoren (2005) skriver att aktiveringsåtgärder innebär att socialsekreteraren ställer krav på personen som erhåller ekonomiskt bistånd för att denna ska bli självförsörjande. Ulmestig (2007) skiljer även i sin avhandling på kommunala och statliga arbetsmarknadspolitiska insatser. Staten har en lagstiftande makt samt makten att bestämma vilka kategorier av arbetslösa som ska prioriteras. Socialsekreterarna ska genom att träffa klienterna och ställa krav på aktivitet upprätthålla normen av att arbetslösa inte ska vara passiva. Ulmestig och Panican (2011) skriver om socialarbetarens roll utifrån en svensk kontext där man både ska stödja den arbetslöse och även genom aktiveringsverksamhet upprätthålla de samhälleliga värderingarna av den gode medborgaren som är självförsörjande. Angelin (2011) är inne på samma spår som Ulmestig och Panican (2011) och skriver att aktivering kan innebära både disciplinering samt hjälp för den enskilde. Hollerz (2010) väljer att benämna begreppet insats istället för aktivering. Detta beror dels på att ordet aktivering i litteraturen syftar på kontroll och dels att begreppet inte används ofta i kommunala verksamheter. Raeymaeckers och Dierckx (2013) undersökte hur socialsekreterare på tre olika centren i Belgien definierar aktiveringsbegreppet. Studien visade att två av centren hade en mer empowermentinriktad syn på aktivering där syftet med aktivering var att hjälpa klienten mot självförsörjning. Det tredje centrat hade en mer disciplinär syn på begreppet aktivering.

Ulmestig (2013) skriver även om individualiseringens janusansikte där individen å ena sidan har en fri vilja att ta emot de välfärdsinsatser som erbjuds och å andra sidan är individen i en beroendeposition. En studie av Sunnemark (2014) visar synen av den svenska välfärden har på senare tid präglas mer av tanken på individens egna ansvar. Samtidigt menar Sunnemark (2014) att den skandinaviska välfärdsmodellen fortfarande är något som starkt förknippas med Sverige oavsett individualiseringstrenden. Sammanfattningsvis grundar aktiveringslinjen på normen om självständighet och aktivitet. Ekonomiskt bistånd ses som en tillfällig lösning där den enskilde ska långsiktigt sträva efter att bli självförsörjande genom ett arbete. (Angelin, 2009).

4. Metod

Utgångspunkten i en kvalitativ forskning är att förstå en viss social företeelse (Bryman, 2010). Min studie kommer att bestå av kvalitativa metoder i form av intervjuer. Min initiala ambition var att använda mig av fokusgrupper eftersom jag var intresserad av hur socialsekreterare i grupp resonerar kring att intergenerationellt biståndsmönster. Att rekrytera deltagare till fokusgrupper var en utmaning. En svårighet med fokusgrupper är att få tillräckligt med deltagare eller att hitta en passande tid som passar samtliga deltagare (Bryman, 2010; Wibeck, 2015). Jag använde mig av ett intervjubrev för att komma i kontakt med socialsekreterare som kan vara intresserade av att delta i fokusgrupper. Intervjubrevet kan ni se som bilaga under avsnittet med bilagor. Jag tog i första hand kontakt med enhetschefer på två stadsområden i Malmö Stad som därefter skickade intervjubreven till respektive socialsekreterare. Min utmaning var att rekrytera tillräckligt antal socialsekreterare som kan delta i fokusgrupperna under en viss period. Socialsekreterarna är en hög arbetsbelastad yrkesgrupp och få av de tillfrågade socialsekreterare hade utrymme att avsätta sin tid till att delta i fokusgrupper. Ett av stadsområden fick dessutom dra sig ur på grund av tidsbristen att delta i fokusgrupper. Detta innebär att socialsekreterarna i min studie kommer från ett stadsområde, vilket är det stadsområde som jag själv arbetar inom. Jag kom i kontakt med åtta socialsekreterare som var intresserade av att delta i fokusgrupperna. Jag gick dock vidare med sju socialsekreterare. Anledningen till varför jag gick vidare med sju socialsekreterare nämner jag mer i

avsnittet om urval. Sju deltagare är dock för få deltagare för att kunna genomföra fokusgrupper. Jag har därför valt att istället genomföra sju enskilda intervjuer med de deltagare som anmälde sitt intresse.

4.1 Intervjuer

4.1.1 Kvalitativa intervjuer

Jag har genomfört kvalitativa intervjuer med sammanlagt sju socialsekreterare. Fokus i kvalitativa intervjuer ligger på intervjupersonens uppfattning och ståndpunkt (Bryman, 2010). Jag är intresserad av hur socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd resonerar kring ämnet om intergenerationella biståndsmönster, vad socialsekreterarna definierar som problemområden och konsekvenserna av problemet samt hur de ser på samhälleliga insatser och det sociala arbete de själva utför.

Under intervjuerna använde jag mig av en intervjuguide som bestod utav elva semistrukturerade frågeställningar. Semistrukturerade frågeställningar innebär att det finns några strukturerade frågor på teman som ska beröras men att intervjupersonen har möjlighet att utforma svaren på eget sätt. Detta innebär att frågeställningarna inte behöver komma i en viss ordning samt att intervjuaren kan ställa uppföljningsfrågor (Bryman, 2010). Tanken med semistrukturerade intervjuer är att tyngdpunkten ligger på att förstå intervjupersonens tolkning och uppfattning av en viss situation (ibid.). Av denna anledning passade semistrukturerade intervjuer bättre till studien, då syftet med studien är att ge intervjupersonen utrymme att få berätta om sina erfarenheter gällande vilka problemområden ligger bakom intergenerationellt biståndstagare. Intervjuguiden hittar ni i avsnittet med bilagor.

Fem av intervjuerna genomfördes utanför deltagarnas arbetsplats. Två av intervjuerna genomförde jag på intervjupersonens arbetsplats. Anledningen till detta beror på att dessa två intervjuer inte hade utrymme att genomföra intervjun på den lokal som jag hade bokat. Därför blev det smidigast att genomföra intervjun på intervjupersonernas egna arbetsplats.

4.1.2 Urval

Mitt urval består av sju socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd i Malmö Stad. Anledningen till att urvalet är så snävt beror på att jag vill få djupgående svar. Jag har genomfört ett målstyrt urval. Målstyrt urval innebär att deltagarna väljs utifrån studiens forskningsfrågor (Bryman, 2010). Samtliga intervjupersoner jobbar som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd. Två av intervjupersonerna arbetar dock inom Hela Familjen. Hela familjen är ett projekt som stöds av Europeiska Socialfonden (ESF). Syftet med Hela Familjen är att aktivt arbeta med hushåll som uppbär långvarigt ekonomiskt bistånd. Socialsekreterarna som arbetar inom Hela Familj har mindre antal ärende än de övriga socialsekreterarna. Även om socialsekreterarna inom Hela familjen arbetar under andra förutsättningar än övriga socialsekreterare så har de samma mål att familjerna ska uppnå självförsörjning.

Som det nämndes tidigare var det åtta intervjupersoner som anmälde sitt intresse. Jag genomförde dock sju intervjuer. Anledningen till detta beror dels på att den åttonde intervjupersonen inte kunde delta vid intervjutillfället och dels att intervjupersonen är en nära kollega till mig. För att bibehålla objektiviteten studien valde jag att enbart gå vidare med resterande sju intervjupersoner. Jag bedömde dessa sju intervjupersoner som tillräckligt distanserade från mig själv och mitt arbete. Detta medförde att jag kunde genomföra intervjuerna utan att vara alltför subjektivt. Hur jag förhåller mig objektivt förklarar jag nedanstående under rubriken; Tillförlitlighet och äkthet samt objektivitet.

4.2 Statistik

En del av min intention med denna studie var att samla in uppdaterade statistik på antal vuxna ungdomar som erhåller ekonomiskt bistånd i Malmö Stad och undersöka hur många av dessa ungdomar tidigare ingått i ett hushåll som uppbar försörjningsstöd.

Det har dock varit komplikationer med att undersöka hur många av de unga vuxna, det vill säga mellan 18–25 år, som har vuxit upp ett hushåll som uppburit försörjningsstöd. Vid kontakt med ansvariga för register inom Malmö Stad framkommer det att det inte går att få fram en siffra på hur många av de unga vuxna har ingått i ett hushåll som uppburit försörjningsstöd. Anledningen till detta

beror på att när den vuxna ingick i samma hushåll som föräldern, så var det bara föräldern som var registrerat som aktledare. Detta innebär att det inte går att hitta information om den vuxna ungdomen har ingått i ett hushåll där man uppburit försörjningsstöd.

Det fanns dock en möjlighet att spåra upp ungdomarnas föräldrar och undersöka om föräldrarna har haft ekonomiskt bistånd. Att spåra upp ungdomarnas föräldrar skulle dock strida mot de etiska aspekterna samt sekretessen.

4.3 Tillförlitlighet och äkthet samt objektivitet

Det är viktigt att det finns god kvalitet och trovärdighet i en uppsats. Inom kvalitativ forskning har man översatt validitet och reliabilitet till tillförlitlighet och äkthet (Bryman, 2010). Bryman (2010) menar att det finns fyra delkriterier för att uppnå tillförlighet i en studie. Det första kriteriet är trovärdighet. Trovärdighet är motsvarigheten till intern validering. Inom den kvalitativa forskningen innebär trovärdighet att personerna som har studerats ska kunna bekräfta forskaren uppfattning av det som studeras (ibid.). För att öka trovärdigheten i min studie ställde jag under intervjun frågor som ” Har jag uppfattat dig rätt när du säger att...” eller ” Menar du att...”

Andra kriteriet är överförbarhet. Överförbarhet innebär att den som utför studien skriver en utförlig beskrivning av tillvägagångssättet, så att det går att överföra resultaten till andra situationer. Då min studie genomförs i en socialförvaltning i Malmö där sju socialsekreterare har deltagit är överförbarheten till andra situationer relativt lågt. Ett tredje kriterier som är att det finns en pålitlighet och transparens i processen. Detta innebär en fullständig redogörelse av alla faser av forskningsprocessen, vilket underlättar om någon vill återskapa studien. Pålitlighet motsvarar reliabilitet (Bryman, 2010). Jag har valt att utförligt skriva varje process i min studie, detta för att öka pålitligheten. Den fjärde och sista kriteriet som ökar tillförlitligheten är möjligheten att styrka och konfirmera studien.

Att bibehålla objektivitet i en studie innebär att inte medvetet låta ens personliga värderingar påverka studiens utförande och slutsatser (ibid.). Jag genomförde studien på en arbetsplats som jag arbetar på, vilket innebär att intervjupersonerna är mina kollegor. Jag har försökt förhålla mig distanserat till intervjupersonerna. De intervjupersonerna jag har intervjuat har jag enbart en ytlig kontakt eftersom jag har försökt hålla mig objektivt till det insamlade materialet.

Äkthet handlar bland annat om vilka konsekvenser forskningen ger (ibid.). I min studie blir det aktuellt med en ontologisk och en pedagogisk autenticitet. Ontologiska autenticitet innebär att studien ger en bättre förståelse av dem personerna som har medverkat i studien. Den pedagogiska autenticitet innebär om deltagarna får en bättre bild om hur andra upplever en viss situation. Studien ger dock en förståelse av socialsekreterarnas arbete och inte om ungdomarna som berörs.

Begränsningarna vad gäller tillförlitlighet och äkthet är att studien baseras på sju socialsekreterare och studien kan därmed inte appliceras i en större sammanhang. Kvalitativa studier är dock sällan generellbara i den aspekten att det är mindre antal respondenter än vid kvalitativa studier. Detta beror på att syftet med kvalitativ forskning är att få mer detaljerade svar för att förstå ett visst socialt fenomen, vilket oftast innebär mindre antal intervjupersoner (Bryman, 2010).

4.4 Etiska överväganden

I början av studien hade jag en vision att intervjua unga vuxna som har vuxit upp i hushåll med ekonomiskt bistånd för kunnat få en bild av den grupp som initialt var huvudmålet i min studie. Detta var svårt att genomföra eftersom jag sitter på dubbla roller. Att jag även arbetar som socialsekreterare kan bidra till att intervjupersonerna känner sig mindre trygga att vara uppriktiga.

Bryman (2010) skriver om fyra etiska principer inom forskning. Det första kravet är informationskravet som innebär att jag har informerat deltagarna om undersökningens syfte. Andra kravet är samtyckeskravet. Samtyckeskravet innebär att deltagarna har rätt att bestämma över sin medverkan i studien. Tredje

kravet är konfidentialitetskravet som betyder att alla personuppgifter anonymiseras i studien. Sista kravet är nyttjandekravet som även kallas för autonomikravet. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlas in får endast användas till studien (Bryman, 2010). I intervjubrevet som skickades till samtliga socialsekreterare informerades syftet med studien, frivilligheten att delta, deltagarnas anonymitet samt att det insamlade materialet endast ska användas till min studie. Innan varje intervju gick jag även igenom syftet med undersökningen, anonymiteten samt nyttjandekravet. Jag har valt att skydda mina intervjupersoner genom att inte nämna på vilken sektion de arbetar för. I början av studien var tanken att analysera skillnaderna mellan Hela familjen och de övriga sektionerna. Vid intervjutillfället så var det enbart tre personer som arbetade hos Hela familjen. Om jag skriver vilka två av socialsekreterarna som arbetar inom Hela Familjen så finns det en risk att deras identitet röjs.

4.5 Bearbetning av materialet

Efter att ha genomfört intervjuerna fick jag transkribera samtliga sju intervjuer. Innan jag genomförde min studie arbetade jag induktivt och hade ingen teori. Efter genomförda intervjuer beslutade jag mig att genomföra en problemanalys. En problemanalys ger en klarhet i socialsekreterarnas perspektiv av problemet samt en förståelse om bakomliggande faktorer till perspektivet. Vid kodningen av transkriberingen började jag se ett mönster bland svaren. Därefter valde jag adekvata teorier som kunde fördjupa min förståelse och analyserade materialet med stöd av valda teorier samt ovannämnda problemanalys.

4.5.1 Problemanalys

Jag har valt att göra en problemanalys utifrån det insamlade materialet. Enligt Håkan Jönson (2010) kan problemanalys användas som en metod för att förstå olika sociala problem. Analysschemat är ett verktyg i genomförandet av problemanalys. I analysschemat fokuserar man på problemets karaktär, orsaker, konsekvenser, lösningar, aktörer samt illustrationer (Jönson, 2010). Analysschemat finns redovisat som bilaga 3 längst bak i uppsatsen.

Problemanalys kan även vara ett verktyg att identifiera olikheter samt ett sätt att förstå hur intervjupersoners perspektiv hänger samman (ibid.). Utifrån en

problemanalys, försöker jag att förstå socialsekreterarnas perspektiv av problemet, på vilket sätt problemet kan åtgärdas samt vem som bär ansvaret. Jag har även genomfört en analys av om problemets orsaker beskrivs som voluntaristiska eller deterministiska. Jönson (2010) som hänvisar till Brante (1990) menar att voluntarism betonar en individs egna fria vilja samt ansvar och skuld över sin situation medan determinism handlar strukturella faktorer som påverkar individen. Deterministiska förklaringsmodeller innebär att individen uppfattas begränsat möjlighet att styra eller råda över omständigheter i sitt liv, vilket kan även fria individen från skuld över sin situation (Jönson, 2010). Jag vill förtydliga att voluntarism och determinism är enbart verktyg för att analysera min empiri och inte den teoretiska utgångspunkten i denna studie. Jag har därefter gjort en analys om perspektiven av problemets orsaker har en kongruens med vilka insatser som förespråkas och problemets bakomliggande orsaker.

En riktlinje jag använde mig av vid problemanalysen är Snowden & Benford (1988) tre kärnpunkter gällande inramningen av ett visst socialt problem. Det första är en diagnos av problemet och det som behöver förändras. Det andra är en lösning på problemet. Det tredje är att det finns en motivering att engagera sig för att åtgärda problemet (Snow & Benford, 1988). För att kunna diagnostisera ett problem behövs det först undersökas varför ett problem ses som ett problem. Snowden & Benford (1988) menar även att förslag på lösningen av problemet behöver specificeras samt vad är det som behöver åtgärdas. För att kunna besvara på denna fråga menar Snowden & Benfords (1988) att det behövs utgå ifrån vad som är orsakerna till att problemet har uppstått.

4.5.2 Kodning utifrån en problemanalys

Syftet med kodning är att ordna materialet samt synliggöra mönster och samband (Jönson, 2010). Jag har valt att koda mitt material manuellt genom att använda mig av färgöversstrykningspennor. De kodorden jag använde mig av var: orsaker, problemets karaktär och konsekvenser, lösningar, ansvar samt socialarbetarens roll. Anledningen till att jag valde dessa kodorden berodde på att dessa områden är relevanta i genomförandet av en problemanalys. Dessa kodord är även fem av de sju komponenter som Jönson (2010) beskriver. Jönson (2010) skriver om olika frågeställningar man kan ställa vid en problemanalys. Det första

frågeställningen är vad är själva problemet? För att kunna besvara på denna frågeställning fick socialsekreteraren beskriva problemet, dess konsekvenser och om det anses vara en prioriterad fråga eller inte. Deras svar sammanfattades i kodordet problemets karaktär och konsekvens.

De övriga frågeställningarna handlar om orsakerna och konsekvenserna samt hur problemet tolkas och vilka lösningar som förespråkas. Kodordet ”orsaker” ringar in de faktorer som socialarbetaren anser är orsaker till att intergenerationellt biståndstagande uppstår. Orsakerna delades sedan upp i analysavsnittet i volontaristiska respektive deterministiska orsaker. Jag använde även mig av begreppet insatser vid genomförandet av intervjuer som jag sedan kodade om som problemets lösningar. Utifrån detta har jag även använt mig av kodordet ansvar.

Genom att genomföra kodningen i relation till Jönsons (2010) problemanalys kunde jag se en kongruens mellan socialsekreterarnas uppfattning av vad som orsakar problemet och hur detta ska lösas. Jag har även applicerat Merton (1968) teori om anpassningssystem i min empiri för att förstå vilka anpassningssystem som socialsekreterarna använder sig för att beskriva hur ungdomen förhåller sig till målet om självförsörjning. Detta är i relation till att besvara frågan på vad socialsekreterarna menar är problemets orsaker, karaktär och konsekvenser. Att använda mig av Merton (1968) teori kan även ge en förståelse till varför intergenerationellt biståndsmönster ses som ett problem utifrån socialsekreterarnas perspektiv. Jag använder mig också av Foucaults maktteorier för att förstå socialsekreterarnas roll och på vilket sätt problemets anses kunna lösas. Detta innebär att jag även fick genomföra en kodning av empirin utifrån pastoral och disciplinmakt. De teoretiska analyser som genomförts utifrån Mertons och Foucaults teoribildningar har genomförts med separata analyser där respektive teori applicerats mot det empiriska materialet för att generera en fördjupad förståelse.

5. Teori

Efter att ha kodat materialet och genomfört en problemanalys använde jag mig av två teoriansatser för att förstå och analysera materialet. Jag har valt att använda

mig av Foucaults maktteorier samt Metrons teori för att besvara mina frågeställningar. Anledningen att jag har valt dessa teorier beror på den teoretiska utgångspunkten att förstå de bakomliggande förklaringsmodeller till hur socialsekreterarna resonerar kring problemets orsak, karaktär, lösningar, ansvar och socialsekreterarnas roll i sammanhanget

5.1 Foucaults teori om pastoralmakt och disciplinär makt

Järvinen (2010) skriver att socialarbetarna är verksamma i ”hjälpens universum” och där engagemang i arbetet utförs för klientens bästa. Socialarbetaren i sig betraktar inte sig själv som en maktfull person i samhället. Socialsekreteraren anser sig sakna det inflytande för att kunna hjälpa klienten på rätt sätt. Socialarbetarens makt kan därför beskrivas vara organisatorisk i den mån att de arbetar utifrån bestämda riktlinjer och lagstöd (Järvinen, 2010).

Socialsekreterarna har dock makten att fatta beslut om klienternas ekonomi utifrån de ramlagar som finns. För att kunna förstå socialsekreterarnas perspektiv och roll i arbetet mot intergenerationellt biståndsmönster, så har jag använt mig av två begrepp inom Foucaults maktteorier. Dessa begrepp är pastoralmakt samt disciplinärmakt.

Anledningen till varför den disciplinära makten är intressant i min studie beror på att förstå vilket sätt socialsekreterarna upprätthåller de normer och värderingar gentemot aktiv självförsörjning, samt vilka tekniker som används för att kunna upprätthålla detta.

Pastoralmakten är även relevant utifrån att förstå socialsekreterarnas roll samt motiv bakom arbetet med klienterna.

5.1.1 Pastoralmakt

I en föreläsning som Michel Foucault höll år 1978 nämner han pastoralmakten. Foucault menar att det som kännetecknar pastoralmakten är att det utövas över ett flertal personer samt att den som maktutövaren ses som räddaren. Foucault använde pastoralmakten för att förklara kyrkans makt där han gör en jämförelse med herden som leder flocken (Foucault, 2007).

En god pastor är även en bra förebild som ska vägleda den enskilde för att uppnå frälsning. (Foucault, 2007). Järvinen (2010) skriver att i dagens samhälle har frälsningen en annan innebörd än när kyrkan hade makten. Frälsning idag innebär att den enskildes mål är att nå välmående samt bättre livskvalité och trygghet. Enligt Foucault (2007) karaktäriseras dagens pastoralmakten som ” myndigheternas själ”. Foucault (2007) gör en metaforisk jämförelse mellan statsmän och fårherden. Maktens utformning grundar sig på vägledning och givmildhet men även uppfostran och bevakning. Ett annat kännetecken är att statsmannen följer lagar och principer som har fattats på en högre nivå och att statsmannens uppgift är att bevaka att lagarna följs. (Foucault, 2007). Målet med pastoralmakten är att göra det goda, vilket kan jämföras med prästen som ska frälsa dem hjälpsökande (Foucault, 2007). Pastoralmakten innebär en makt som grundar sig på omsorg (ibid.).

Järvinen (2010) skriver att de typiska utövarna av pastoralmakten är bland annat socialarbetare. Klienten är hjälpsökande och socialsekreteraren är hjälparen. Därav menar Järvinen (2010) att pastoralmakten kan användas som ett analysverktyg för att definiera osynliga maktförhållanden. Pastoralmakten förklarar socialsekreterarnas perspektiv i arbetet med att hjälpa den enskilde att bli självförsörjande samtidigt som socialarbetarna har lagar att följa och det aktiveringsnorm som råder i samhället. Panican och Ulmestig (2011) har i sin studie analyserat hur pastoralmakten utövas i aktiveringsverksamhet där det förekom tre teman som utgjorde kärnan i pastoralmakten. Detta var vallning, gränser och motstånd. Det som menas med vallning är att herden räknar sina får på morgonen och har uppsikt över varje får samt leder dem till betesmark (Foucault, 2007). Detta menar Foucault (2007) går att jämföra med statens makt, vilket även Panican och Ulmestig (2011) studie om aktiveringsverksamhet bekräftar. Det andra temat som Panican & Ulmestig (2011) tar upp om pastoralmakten är de fysiska gränserna. Ett exempel på fysiska gränser är kontorsrummet där det finns ett skrivbord som skiljer klienten och socialsekreteraren åt. Det tredje temat är motstånd. Foucault dock att all makt även involverar motstånd (Foucault, 2007). Där det finns makt, finns det även motstånd (Nisson, 2008).

Governmentality används för att beskriva statens makt och kan även beskrivas som styrningrationalitet. Begreppet kommer från ordet *gouverner* (att styra) och *mentalité* (inställning). Foucault ser styrning som en teknik för att styra och reglera människors beteende (Nilsson, 2008). Vidare menar Foucault (2007) att styrning är en praktisk maktutövning där syftet är att vägleda och påverka människors beteende. Syftet med governmentality är att studera statens makt. Statens makt bottnar i den pastorala makten där lagen används som en teknik för maktutövning (Foucault, 2007). Enligt Foucault så har statens makt en större i makt i modern tid samt att staten kan ses som en samling av tekniker och kunskapsformationer. Vidare menar Foucault att dessa styrningstekniker finns i bland annat kommuner. Disciplinen är en styrningsteknik som staten använder sig av (Nilsson, 2008). Ett exempel på styrningsteknik är aktiveringskraven som ställs när individen söker ekonomiskt bistånd och konsekvensen som uppstår när klienten inte följer detta och riskerar att få ett avslag på sin ansökan om ekonomiskt bistånd. Styrningstekniker kan förklara hur socialsekreterarna vägleder den enskilde att nå målet om självförsörjning.

I styrningrationaliteten ingår även statens problematisering av ett visst socialt fenomen. Foucault menar att staten formar vad som anses vara ett problem och att är beroende på det samtida rådande kunskapen (Nilsson, 2008). Vilket blir intressant att förstå hur socialsekreterarna problematiserar intergenerationellt biståndstagare samt på vilket sätt socialsekreterarna anser det vara ett problem i samhället.

5.1.2 Disciplinär makt

Aktiveringslinjen kan definieras som ett disciplinärt förhållningssätt (Angelin, 2009). Den disciplinära makten utgår ifrån tillrättavisningar, instruktioner, regelsystem, och agendor (Nilsson, 2008). I den disciplinära makten finns även belöningar och uppmuntran (ibid.).

Normaliseringen är en del av den disciplinära makten (Foucault, 2007). I dagens samhälle konstrueras makten genom en normalisering. Foucault menade att normen är en annan form av makt och att den enskilde bedöms utefter om denne avviker från normen (Nilsson, 2008). Den disciplinerande makten verkar genom

normaliserande omdömen (Nilsson, 2008). Ulmestig & Panican (2011) betonar att den disciplinära maktens ambition är att de som avviker från samhällets normer ska följa de normer som råder i samhället. Detta kan kopplas till Merton (1968) teori om att avvikelse uppstår när individen inte följer de rådande normerna som finns i samhället, vilket även kan appliceras till Ulmestig & Panican (2011) förståelse om aktiveringsverksamhet där syftet är att klienten ska bli självförsörjande. Disciplinär makt existerar i de fall det finns ett syfte (Foucault, 2007). Därför är den disciplinära makten intressant att förstå, utifrån hur socialsekreteraren definierar sin roll i relation till klienten (ungdomen) vars mål är att bli självförsörjande när förälderns försörjningsskyldighet upphör.

Foucault gör skillnad mellan det disciplinära samhället och det disciplinerade samhället. Det disciplinära samhället innebär att makten har en konstituerande roll medan det disciplinerade samhället innebär ett samhälle där medborgarna är lydiga och underordnade subjekt (Nilsson, 2008). I Angelins (2009) avhandling kring biståndsbehövande unga och deras upplevelser av styrning genom aktivering refereras Beronius där den disciplinära makten beskrivs som en mikromakt. Makten framhävs genom disciplinering och uppfostran, vilket framträdde tydligt i Angelins (2009) analyser. Det disciplinerade makten framhävs genom juridiken (Foucault, 2007). Individen är en konstruktion av olika discipliner såsom skolväsendet (ibid.). Disciplineringen har en centralpunkt i nutida samhälle. Disciplineringen innehåller två fält, det tillåtna och det otillåtna. Disciplinära makten sätter gränser samt omsluter det som anses vara normalt. Disciplinering regleras genom att lagen säger vad som är tillåtet och förbjudet. En bra disciplinering innebär information om vad som är tillåtet vid varje tillfälle (Foucault, 2007). I min studie är det relevant att särskilja mellan det disciplinerade samhället och det disciplinära samhället. Jag är intresserad av det disciplinära samhället som innebär att makten har en konstituerande roll. Det disciplinerade samhället är även intressant i min studie utifrån huruvida socialsekreterarna resonerar kring klienterna förhållningsätt till kraven som ställs samt socialsekreterarnas roll i arbetet mot att klienten blir självförsörjande.

5.2 Mertons teori om avvikelse

Mertons (1968) teori grundar sig på strukturfunktionalismen. Det ontologiska perspektivet inom strukturfunktionalismen är att sociala problem förklaras utifrån strukturer, där människors sätt att relatera till varandra kännetecknas av sociala mönster (Nygren, 2010). Det som kännetecknar strukturfunktionalismen är att alla individer har positioner eller en viss status i samhället (ibid.). I detta förekommer det även en viss förväntan på individen som befinner sig i den positionen. Det finns till exempel en förväntan av samhället att den arbetslösa ska aktivt söka arbeten för att förbättra sin situation (ibid.).

Anledningen till varför teorin är intressant i min studie beror på att det kan svara på första frågeställning om hur socialsekreterarna tolkar och förstår intergenerationella biståndsmönster i förhållande till normen om en aktiv självförsörjning. De komponenter som blir intressanta i min studie är problemets orsak samt problemets karaktär och konsekvenser. Mertons (1968) teori kan även relateras till hur socialsekreterarna beskriver hur ungdomar som växer upp i långvarigt bistånd förhåller sig till målet om självförsörjning samt dennes förutsättningar att uppnå målen.

5.2.1 Kulturella mål och normer

Robert Merton (1968) skrev i *Social theory and social structure* att det finns normer och värderingar i ett samhälle som alla är överens om (Merton, 1968). Även om Merton (1968) är en teoretiker som fokuserar på strukturer menar Merton (1968) att individen förhåller sig olika till sin position. I vissa fall handlar det om individens fria vilja och ansvar att förändra sin situation. Detta går att tolka utifrån begrepp såsom determinism och voluntarism som även är ett analysverktyg jag använder mig av i empirin för att förstå vilka förklaringsmodeller socialsekreterarna använder sig av för att förstå problemets orsak, problemets karaktär och konsekvenser.

Vidare menar Merton (1968) att dessa normer upprätthålls genom diverse sociala institutioner. Ett exempel på detta är att polisen ser till att individerna följer lagen, läraren lär barnen om samhället och socialtjänsten upprätthåller det sociala stabilitet i samhället. I sin teori förklarar Merton (1968) varför vissa individer

avviker från de gemensamma värderingarna och målen i samhället. Merton (1968) förklarar detta genom att beskriva uppkomsten av kriminalitet som ett exempel. I grunden handlar Mertons teori om att förklara uppkomsten av avvikande beteende och varför vissa individer inte uppnår målen eller väljer alternativa vägar för att uppnå målen. Som tidigare nämns så råder det en aktiveringslinje i samhället där individen ska kunna vara självständigt samt självförsörjande. Målet med en familj som har försörjningsstöd är att försörjningsstödet ska vara tillfällig och familjen ska bli självförsörjande. De som erhåller ekonomiskt bistånd en lång period anses avvika från samhällets norm om den självständiga och oberoende individen (Angelin, 2009). Begreppet avvikande kan vara kontroversiellt i den mån att Merton (1968) studie baseras på kriminalitet. Jag vill dock poängtera att uppbärandet av ekonomiskt bistånd och fattigdom inte är ett avvikande beteende i sig, utan det som ses problematiskt och avvikande utifrån samhällets konstruktioner är när uppbärandet av bistånd blir långvarigt. Det anses även vara en avvikelse att det uppstår ett intergenerationellt biståndsmönster. Socialtjänstlagen framhäver att ekonomiskt bistånd ska vara en tillfällig lösning och kopplat till välfärdsmodellen ska det täcka de nödvändigaste utgifterna. Av intervjuerna med socialsekreterarna framställs även långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd som en avvikelse från det legala samt den kulturella normen om att individen ska vara självständig och försörja sig själv.

Merton (1968) menar att i samhället finns det kulturella mål som gäller för alla medlemmar. Dessa mål menar Merton (1968) baseras på vilka värderingar som råder i samhället. Målen anses utgöra ramen för samhällets ambitioner och detta är något som individen ska sträva efter (ibid.). Vidare menar Merton (1968) att institutionerna definierar, reglerar och kontrollerar att individen når målen. Det finns ett legal samt kulturellt mål i samhället att individen ska vara självförsörjande, aktiv och oberoende. Den här normen är starkt integrerad med aktiveringslinjen men även utformningen av socialtjänstlagen. Socialsekreterarna är ett exempel på en institution som ska se till att samt hjälpa individen uppnå målen.

Avvikelse uppstår när det finns en diskrepans mellan individens position och individens förutsättningar att uppnå målen (Merton, 1968) Ejrneas och

Kristiansenn (2010) skriver att avvikelse uppstår i ett samhälle där det råder starkt vissa värderingar och mål. Merton (1968) skriver om psykologiska samt strukturella faktorer som begränsar individen att uppnå målen. De psykologiska faktorerna är att individens motivationsstyrka samt avsaknaden av incitament (Merton, 1968). De strukturella faktorerna är individens begränsade möjligheter att uppnå målen för att bli självförsörjande. Merton (1968) menar att syftet med målen är att individen inte är bunden till sin position utan ska sträva efter att uppnå målen. Merton (1968) menar dock att sociala strukturer i samhället som gör att individens tillgänglighet att uppnå målen är begränsade. På grund av individens begränsade möjligheter så finns det en risk att individen definierar sig med sin position och inte strävar efter att nå målen eller att individen hittar andra illegala vägar att uppnå målen (ibid.). Det finns fem olika anpassningssystem som individen använder sig av för att uppnå målen (ibid.).

5.2.2 Fem anpassningssystem

Merton (1968) menar att det finns fem olika anpassningssystem om hur individen förhåller sig till målen i samhället. Vidare menar Merton (1968) att anpassningssystemen förklarar individens beteende i specifika situationer och inte individens personlighet.

Konfirmitet (Conformity)

Konfirmitet kännetecknar ett stabilt samhälle där medlemmarna accepterar målen samt strävar efter att uppnå målen. Merton (1968) menar att detta uppnås genom att de samhälleliga värderingarna och målen överensstämmer med medborgarnas förutsättningar (Merton, 1968). Konfirmitet kännetecknar de individer som strävar efter att bli självförsörjande och uppnår målet (ibid.).

Innovation

Individen har i dessa fall accepterat målen men uppnår inte målen. Individen fortsätter samtidigt att sträva efter att uppnå målen. Anledningen till varför individen har svårt att uppnå målen kan bero på att det finns sociala strukturer som gör att vissa individer i samhället inte uppnår målen (Merton, 1968). Merton (1968) menar att målen är konstruerade utifrån att de enbart inbjuder individer

som har möjlighet att uppnå målen, vilket resulterar till att individer som befinner sig i en annan position exkluderas från möjligheten att uppnå målen. Merton (1968) relaterar detta till ett klassperspektiv och menar att individer från en lägre samhällsklass kan ha svårare att uppnå målen. Merton (1968) skriver att det sätts krav att individen ska uppnå målen samtidigt som individen nekas från möjligheterna att uppnå målen. Konsekvenserna av detta kan bli exkludering samt att individen försöker hitta andra alternativa vägar att uppnå målen. Merton (1968) skriver att de alternativa vägarna kan vara illegala. Detta innebär att individen försöker uppnå målen genom vägar som inte är socialt eller legalt accepterade.

Innovation kännetecknar de individer som strävar att bli självförsörjande men har svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av att individen har sämre förutsättningar än andra. Samtidigt försöker individen hitta andra alternativa vägar att uppnå målen.

Ritualism

Ritualism innebär att individen har gett upp målen men samtidigt fortsätter sträva efter att uppnå målen eftersom det förväntas av den enskilde (Merton, 1968). Anledningen till varför individen har gett upp målen är för att den enskilde upplever att målen är svåruppnåeliga och känner ångest över att inte uppnå målen. Detta leder till att individen ger upp målen eftersom slipper den enskilde bli besviken (ibid.). Merton (1968) menar att detta förhållningssätt bidrar till individens attityd gentemot målen är likgiltiga samtidigt som individen följer de krav som ställs i samhället. Ritualism kännetecknar de individer som har gett upp målet att bli självförsörjande men samtidigt söker aktivt arbeten eftersom det är vad som förväntas från en person som är arbetslös.

Reträtt (Retreatism)

Reträtt uppstår när individen har gett upp målen och samtidigt har ingen vilja eller motivation att uppnå målen (Merton, 1968). Enligt Merton (1968) uppstår reträtt när individen upplever att målen är omöjliga att uppnå och känner frustration. Konsekvensen blir att individen fransäger sig från att följa de regler och krav som

ställs (Merton, 1968). Merton (1968) menar samtidigt att reträtt behöver inte enbart innebära negativa konsekvenser för samhället utan kan innebära att problemet med att uppnå målen belyses.

Rebell (Rebellion)

Rebell påminner om Reträtt där individen inte är överens om målen och har ingen vilja att följa reglerna som ställs gentemot målen. Skillnaden är att individen ifrågasätter målen och de sociala strukturerna där den enskilde istället vill ersätta målen. Oftast innebär reträtt att individerna organiserar sig i grupp för att uppnå målen (Merton, 1968).

I min analys är jag intresserad av konformitet, Innovation, Ritualism och Reträtt för att förstå hur socialsekreterarna resonerar om ungdomens förhållningssätt till normen om aktiv självförsörjning samt dennes förutsättningar att uppnå målet. Anledningen till varför rebell inte är relevant i min studie beror på att det syftar på att individerna i grupp vill ersätta målen med nya. Av empirin så framkom det inget om rebell.

6. Resultat och analys

Empirin presenteras och analyseras utifrån problemanalysens komponenter; problemets karaktär och orsaker, problemets lösningar och vem som bär ansvaret samt socialsekreterarnas funktion. En sammanställning på analyschemat finns bifogat som bilaga 3 i avsnittet med bilagor.

6.1 Resultat av problemets karaktär och orsaker

Empirin visade att socialsekreterarnas diskuterade intergenerationellt biståndsmönster utifrån flera olika faktorer. Fyra av sju socialsekreterare uppger samtidigt att familjer som erhåller försörjningsstöd är olika och alla utmärker inte sig på samma sätt. Så här beskriver socialsekreterare 2:

Jag kan inte säga att jag har någon enad bild, Några har haft ungdomar som har börjat jobba och några har haft ungdomar som har eeh. Hoppat av gymnasiet och har missbruk och du vet.. och vissa har haft ungdomar som har gått till att söka

bistånd och den biten. Det är inte så att jag ser någon klar bild av att det är något lika. Däremot ser det väldigt olika ut i varje familj (Socialsekreterare 2)

Här förklarar socialsekreterare 2 om att det finns ingen enad bild av hur det går för ungdomar som växer upp i ett hushåll där familjen har försörjt sig långvarigt med ekonomiskt bistånd. Utan istället menar socialsekreterare 2 att den samlade erfarenheten som hen har är att det ser olika ut.

Socialsekreterarna beskriver att orsakerna kan bero på både individuella faktorer men även strukturella faktorer. Utifrån intervjuerna finns det tre faktorer som ständigt återkommer i empirin. Dessa faktorer är: normer och värderingar, föräldrarnas bakgrund och boendeområde samt förutsättningar i arbetsmarknaden.

6.1.1 Normer och värderingar

Det som jag har mött är att de barnen som har växt eller de ungdomar som har växt upp i familjer som har varit beroende av ekonomiskt bistånd har på något sätt normaliserat. De ser det som normalt att ansöka om ekonomiskt bistånd. (Socialsekreterare 5).

Något som framkommer av empirin är att några av socialsekreterarna pratar om värderingar och normer som ungdomen får med sig. Enligt ovanstående citat menar socialsekreterare 5 att det kan ske en normalisering av att uppbära ekonomiskt bistånd. Detta menar socialsekreterarna är en konsekvens av att växa upp i hushåll som har haft ekonomiskt bistånd. I intervjuerna förekommer det även en diskussion om vad som är normalt och icke normalt för barn som har vuxit upp i hushåll som långvarigt erhållit ekonomiskt bistånd, vilket även socialsekreterare 5 resonerar kring. Detta uppger socialsekreterarna kan resultera till att ungdomen ser ekonomiskt bistånd som första utvägen att försörja sig på istället för att söka arbeten.

Ja, alltså jag tror att det skapas en viss kultur där det så småningom har blivit normalt att få försörjningsstöd och att det är det första steget. Det är det första man tänker på när man tänker på sin framtid och vilka möjligheter man har. Det finns försörjningsstöd. (Socialsekreterare 5)

En annan konsekvens som socialsekreterare 4 nämner angående att växa upp i ett hushåll med ekonomiskt bistånd är att ungdomarna avdramatiserar uppbärandet ekonomiskt bistånd.

Jag vet faktiskt inte, jag tror att för det finns vissa familjer där man har fler ungdomar och där tror jag ju och nu är det bara en gissning, men har man syskon också som har ekonomiskt bistånd då tror jag att det blir ännu mer avdramatiserad. (socialsekreterare 4)

Några av socialsekreterare pratar om att det inte är normalt att barnen som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd har vuxna i sin närhet som arbetar, och därmed förekommer det en avsaknad av vuxna förebilder som arbetar.

jo men sen kan prata om förebilder, vad våra ungdomar har för förebilder..om ja när föräldrarna inte jobbar så är det kanske inte det normala heller att man har ett jobb.. det kan säkert också påverka och sen (Socialsekreterare 1)

Det är det här sociala arvet. Brist på förebilder som har arbete. Eeh alltså jag har haft klienter där man ringer och frågar bara ”när får jag ut min lön?”. (Socialsekreterare 6)

Tre socialsekreterare menar även att en annan faktor till normaliseringen av ekonomiskt bistånd beror på hur familjen diskuterar ekonomiskt bistånd i samt socialtjänstens roll.

Men i ett annat sammanhang där försörjningsstöd är normaliserat så finns kanske inte de här. Nu vet jag inte men jag tänker att de här samtalen är inte så vanliga. Eftersom ”ja det som händer kommer att hända och vi har försörjningsstöd”. Men kan du bara, kan du se dessa två skillnader, bara om familjer samlas runt bordet och ”nu är det dags och tänk på det till ungdomen ”, ”vad ska du göra då”. Redan det betyder mycket. Det betyder att det är normalt och att du ska göra något i ditt liv nu, ”du måste fatta viktiga beslut”. (Socialsekreterare 5)

Konsekvenserna av att normalisera ekonomiskt bistånd menar vissa socialsekreterare resulterar i att ungdomarna saknar information om samhället och att barnen får en felaktig föreställning om socialtjänstens roll. Så här förklarar socialsekreterare 6:

Och det är den mentaliteten som tillkommer i det här sociala arvet och som går från generation till generation ” ja men socialen fixar det ”. Och blir det ju att med den inställningen och den mentaliteten, då blir det ju att det skapas större och större förväntningar på vad socialtjänsten faktiskt gör och vad socialtjänsten faktiskt kan göra.” (Socialsekreterare 6)

Även hur synen på krav och regler ser ut menar en socialsekreterare är olika för de ungdomar som växer upp i ett hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd. Så här uttrycker socialsekreterare 5 om ungdomens relation till kraven som ställs:

De barnen som har växt upp med familjer med ekonomiskt bistånd, där försörjningsstöd har varit normalt under hela uppväxten. De är inte alls vana att ta ansvar. Så kraven är helt främmande. Medan individer som har lärt sig att ta sitt ansvar, för de är det helt normalt (Socialsekreterare 5)

6.1.2 Föräldrarnas bakgrund och boendeområde

Socialsekreterarna nämner olika orsaker som kan gå under faktorn föräldrarnas bakgrund och boendeområde. Exempel på detta är att socialsekreterare 2 och socialsekreterare 3 menar att föräldrarnas försörjningsförmåga kan vara orsak till intergenerationellt biståndsmönster. Dessa två socialsekreterare menar att

föräldrarna inte har möjlighet att betala hela hyran själva och samtidigt fortsätta försörja det vuxna barnet efter att försörjningsskyldighet har upphört. Socialtjänsten ställer krav på att den unga vuxna som är inneboende hos föräldern ska betala en hyresdel, vilket innebär att föräldrarna får mindre beviljat belopp till hyran då det förväntas att det vuxna barnet ska betala resterande del.

Socialsekreterare 3 beskriver situationen som uppstår på detta sättet:

I vissa fall blir det som att föräldrarna försörjer dem fast de inte har försörjningsskyldigheten längre. Den möjligheten har inte de föräldrar som har försörjningsstöd. (Socialsekreterare 3)

Socialsekreterarna beskriver även erhållandet av ekonomiskt bistånd som en knaper situation som innebär att familjen lever på marginalen och inte har samma ekonomiska möjligheter som andra familjer som är självförsörjande.

Även ekonomiskt... barn som lever i försörjningsstöd eller i familjer på försörjningsstöd eeh de har ju, de är ju fattiga helt enkelt ... Och det är ju inte meningen att man ska ha försörjningsstöd i flera år eller det är inte utformat så (Socialsekreterare 1)

Här beskriver socialsekreterare 1 att barnen som växer upp i ett hushåll som erhåller ekonomiskt bistånd lever i fattigdom och att försörjningsstödet inte är utformad att familjen ska uppbära bistånd en längre period.

Ungdomen är beroende av sina föräldrars socioekonomiska status också. En ungdom kanske inte kan följa med på en klassresa eller på en klassresa med vänner om inte föräldrar kan bidra med pengarna till det. För att påverka sina förutsättningar i det sammanhanget, ja då får ungdomen hitta kanske ett extra jobb till exempel (Socialsekreterare 6)

Socialsekreterare 6 framhäver här att ungdomen är beroende av föräldrarnas socioekonomiska status, vilket också påverkar barnet.

Socialsekreterarna nämner även bostadsområdet som familjen bor på kan vara en annan faktor till att ungdomen själv är i behov av bistånd i samband med att föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör. Att bo i ett område där merparten av de boenden har försörjningsstöd menar vissa socialsekreterare påverkar ungdomen i form av att det saknas saknar vuxna förebilder i närheten som går till ett arbete och är självförsörjande samt att ungdomarna har bristande information om samhället och dess insatser. Tre socialsekreterare menar även att de bostadsområden som har negativ stämpel kan påverka att ungdomen blir exkluderad och att det i sin tur kan leda till en diskriminering i arbetsmarknaden.

Tre socialsekreterare nämner även att kriminella gäng har lättare att rekrytera ungdomar som bor på boendeområden där merparten av de boende har ekonomiskt bistånd. Det här säger socialsekreterare 1 om att det är lättare för ungdomar i dessa områden att hamna i kriminella banor:

Sen påverkar ju området där man bor vad man har för kompisar, är det kriminella nätverk runt hörnet, på gården, vilka hänger man med?... eeh så allt sånt är sämre för.. tråkigt nog så. (Socialsekreterare 1)

6.1.3 Förutsättningar i arbetsmarknaden

Socialsekreterarna 2, 4 och 6 menar att ungdomar som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd har samma förutsättningar i arbetsmarknaden som andra ungdomar att bli självförsörjande.

Jag tänker att barn i familjer med ekonomiskt bistånd ändå har samma förutsättningar. Det finns skola för alla, det finns läxhjälp för alla, det finns särskilda stöd i skolan, det finns tillgång till bibliotek, det finns tillgång till gratis aktivitet. (Socialsekreterare 2)

Samtidigt menar samtliga socialsekreterare att kontakter samt avklarade gymnasiestudier är väsentliga för att ha möjligheten att komma in på arbetsmarknaden. Några socialsekreterare menar därför att det är viktigt att ungdomen har vuxna i sin närhet som kan hjälpa till med läxorna samt motivera ungdomen. Socialsekreterare 7 nämner att detta kan vara ett hinder för ungdomar som har föräldrar som är språksvaga och inte kan hjälpa till ungdomen med läxorna. Några socialsekreterare nämner även att i vissa fall kan det förekomma diskriminering som bidrar till att vissa ungdomar har svårare att komma in på arbetsmarknaden. Två socialsekreterare menar att detta kan resultera i en känsla av dåligt självförtroende hos ungdomen:

men de som söker jobb och inte får något jobb och de får liksom inga svar, det ja. Jag upplever att flera har dåligt självförtroende där.. hur de ska kunna försörja sig och särskilt de som inte har betyg på gymnasiet eller examen gymnasiet, de har ju väldigt tungt och få någonting, de blir ofta hänvisade till telefonförsäljarjobb och sånt där som är väldigt osäkra, man kan bli av med dem hur som helst. (Socialsekreterare 1)

Alltså inte bara deras familj utan även många andra också har försörjningsstöd och man kanske sett sina föräldrar att kämpa med att få jobb men det har inte gett resultat och man har sett att de har haft kontakt med arbetsförmedlingen men det har inte gett hjälp särskilt mycket. Eller sett andra ungdomar gå andra vägar. (socialsekreterare 3)

6.1.4 Analys av problemets karaktär och orsaker

Socialsekreterare 1 framhäver att utformandet av ekonomiskt bistånd är att det inte ska vara långvarigt och konsekvensen blir att familjer som försörjer sig med långvarigt ekonomiskt löper större risk att leva i fattigdom. Socialsekreterarna menar även att en annan risk normalisering av att uppbära ekonomiskt bistånd. Målet med socialsekreterarnas arbete är att det familjerna ska bli självförsörjande. Som tidigare nämns arbetar socialsekreterarna utifrån socialtjänstlagen. Socialtjänstlagen är utformad utifrån att försörjningsstöd är en tillfällig lösning. I propopsiton 1996/97:124 betonas även att den enskilde ska var aktivt arbetssökande för att uppnå självförsörjning, vilket kan kopplas till aktiveringslinjen. Aktiveringslinjen i sig kan kopplas till Merton (1968) teori om de gemensamma kulturella värderingarna. Målet med aktiveringslinjen är att individen ska bli aktivt självförsörjande genom ett arbete. Foucault (2007) menar att en del av den disciplinära makten är regelsystemet.

Samtidigt menar Merton (1968) att alla individer inte har förutsättningarna att nå målet då förutsättningarna är ojämnt fördela, vilket också diskuteras av socialsekreterarna i mins studie. Förutsättningar diskuteras i den mån att ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd har sämre kontaktnätverk, avsaknaden av goda förebilder samt har bristande information om samhället. Samtidigt menade socialsekreterare 2 att ungdomarnas förutsättningar inte skiljs åt från andra ungdomar. Enligt en skandinavisk välfärdsmodell ska samhället erbjuda individuell välfärd i form av sociala resurser och på så sätt tillgodogöra individens behov. Därför kan det finnas en föreställning att förutsättningarna är det samma för alla dess medborgare (Ejrneas och Kristiansen, 2010). Det som förefaller enligt vissa socialsekreterare skiljas åt är snarare individens drivkraft och motivation att ta del av samhällets resurser.

Socialsekreterarna tillför ett resonemang om huruvida ungdomen förhåller sig till målen om självförsörjning. Resonemanget kan kopplas till Merton (1968) anpassningssystem. Socialsekreterarna uppger samtidigt i intervjuerna att det finns inga generella karaktärsdrag som kännetecknar ungdomar som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd. Socialsekreterarna menar att en del ungdomar går vidare till arbete och uppnår målet om självförsörjning, vilket kan härledas till anpassningssystemet confirmity.

Mertons (1968) talar också om anpassningssystemet innovation. Socialsekreterarna att det finns de ungdomar som strävar att bli självförsörjande men har svårt att hitta ett jobb på grund förutsättningarna. Mertons (1968) anpassningssystem innovation grundar sig på att individen hittar andra oacceptabla medel att uppnå målet. Socialsekreterare 1 menade att det föreligger en större risk att ungdomar som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd rekryteras till kriminella gäng. Innovation behöver inte enbart innebära illegala medel att uppnå målet. Innovation kan även innebära att individen väljer andra vägar som inte är socialt accepterade. Socialsekreterarna nämner att ungdomarna ser ekonomiskt bistånd som en första utväg för att försörja sig och använder inte andra medel för att uppnå självförsörjning. Merton (1968) uppger att anpassningssystemet innovation uppstår när individen inte har förutsättningarna att uppnå målen på ett legalt och socialt accepterat sätt. Socialsekreterarna diskuterade ungdomens förutsättningar att bli självförsörjande. Exempel på detta var bristande kontakter, boendeområden, diskriminering i arbetsmarknaden etc.

Ett annat anpassningssystem som socialsekreterarna diskuterade är ritualism. Ritualism innebär att ungdomen känner hopplöshet att få ett arbete men ändå försöker söka arbeten. Socialsekreterarna uppgav också att det fanns ungdomar som saknade motivation och drivkraft att förbättra sin situation. Detta kan relateras till anpassningssystemet reträtt som Merton (1968) diskuterar om. Reträtt som innebär att individen ger upp målen och den enskilde har ingen vilja att förbättra sin situation eftersom målen upplevs vara ouppnåeliga. Även om Merton (1968) är en teoretiker som fokuserar på strukturer så kan anpassningssystemet reträtt kopplas an till voluntarism. Anledningen till detta beror individens fria vilja och ansvar att förändra sin situation. Detta kan kopplas till grundtanken om att välfärdssamhället tillgodoser individens behov och det är individen som väljer att ta emot hjälpen eller stanna kvar i den position som hen befinner sig i. Välfärdssamhället kan ses som pastoralen i form av socialsekreterare. Socialsekreterarens syfte är att vägleda ungdomen att bli självförsörjande genom arbete. Pastoralmakten upprätthålls genom diverse styrningstekniker som till exempel disciplinering. Enligt Ulmestig och Panican (2011) är den disciplinära

maktens ambition att de som avviker från samhällets normer ska följa de normer som råder i samhället. Foucault (2007) skriver att disciplineringen innehåller två fält om vad som är acceptabelt och icke acceptabelt i ett samhälle. Den disciplinära makten sätter alltså gränser för vad det normala är i samhället. Då det råder en aktiveringslinje i samhället är det normala att individen ska sträva efter att bli självförsörjande genom arbete. Syftet med den pastorala makten är att uppnå det goda och frälsa den enskilde (Foucault, 2007). Samtidigt är socialsekreterarna överens att det kan finnas strukturer i samhället som till exempel kontaktnätverk, diskriminering samt bristande utbildning som påverkar ungdomens möjligheter att hitta ett arbete. Detta kan relateras till Mertons (1968) teori om att varje individ har positioner i samhället och att vissa individer har det svårare att komma in i arbetsmarknaden på grund av att de befinner sig i en mer utsatt position. I avsnittet om kunskapsläge nämns Gustav Jonssons (1969) begrepp om ”*Det sociala arvet*”. Jonsson (1969) menar att det finns olika faktorer som kan påverka ett barn i vuxen ålder. En av dessa faktorer är föräldrarnas ekonomiska förmåga. I empirin förekommer en ständig diskussion kring vad ungdomarna för med sig från hemmet. Exempel på detta är diskussionen om hur värderingar och synsätt om syftet med ekonomiskt bistånd samt ungdomens förutsättningar att komma in i arbetsmarknaden ärvs.

Av det insamlade empirin framkommer det att socialsekreterarna förstår intergenerationellt biståndsmönster utifrån både deterministiska samt voluntaristiska faktorer. Exempel på detta är att socialsekreterare 1 skildrar ungdomens förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden som begränsade samtidigt som samma socialsekreterare uppger att bristande förebilder kan resultera till att ungdomen normaliserar ekonomiskt bistånd. Socialsekreterarna menade att avsaknaden av vuxna förebilder som arbetar, synen på socialtjänstens roll samt möjligheter att komma in på arbetsmarknaden påverkar ungdomens motivation. Socialsekreterarna menade att konsekvensen av ungdomarnas position i samhället är att menar ungdomen får mindre kontaktnätverk samt saknar en vuxen förebild som arbetar. Det goda pastoratet ska då vara en bra förebild (Foucault, 2007). En annan konsekvens som socialsekreterarna uppgav var att en normaliseringsprocess av ekonomiskt bistånd sker. Detta menar socialsekreterarna kan yttra sig genom att ungdomarna ser ekonomiskt bistånd

som första utvägen och att vissa har ingen vetskap om hur man söker jobb eller information om samhället i övrigt.

6.2 Resultat av problemets lösningar och vem som bär ansvaret att lösningar kommer till stånd

I resultatredovisningen så använder jag mig av komponenten lösning istället för insats. Anledningen till detta beror på att jag har genomfört en problemanalys där lösningar kan omfatta mycket mer än bara insatser, vilket även beskrivs i avsnittet om problemanalys. Jag är intresserad av vad socialsekreterarna anser är möjliga lösningar till problemet. I detta kan det både ingå insatser men även andra aspekter såsom ungdomarnas egna drivkraft. Samtliga socialsekreterare uppger att insatser från socialtjänstens sida borde komma in tidigare medans ungdomen fortfarande ingår i förälderns hushåll.

Socialsekreterare 5: Alltså jag tänker på något sätt att när de kommer till oss så är det redan lite försent.

Intervjuare: Okej..

Socialsekreterare 5 : Och att den hjälpen borde ha redan kommit till föräldrarna medan barnet varit under uppväxten. För om föräldrarna inser sin kapacitet kommer de också att inse sina barn kapacitet. Det blir en effekt från det första. Det blir en konsekvens, eller hur?

Det här är ett utdrag från intervjun med socialsekreterare 5 som syftar på att socialtjänstens hjälp bör komma tidigare och att man bör hjälpa ungdomarna så att de blir självförsörjande innan föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör. Socialsekreterare 5 syftar på att när ungdomen kontaktar socialtjänsten är det redan försent.

Socialsekreterarna föreslår olika insatser och lösningar på problemet. Det förekom av empirin olikheter om vem som har ansvaret att lösningar kommer till stånd. Av intervjuerna återkommer vissa teman i frågan om lösningar. Dessa teman är: mänsklig kontakt, stötta och motivera föräldrarna, ungdomens egna driv samt socialsekreterarnas egna arbete.

6.2.1 Mänsklig kontakt

En klar majoritet av socialsekreterare uppger att möten och mänsklig kontakt är viktigt. Att träffa ungdomen medan de fortfarande ingår i familjens hushåll är något som socialsekreterarna betonar.

Nej, jag bara tänker att man säger det arbetssättet man har i hela familjen att det funkar rent resultatmässigt så tänker jag och jag vet att de har, träffar sina båda hela familjerna och så oftare och de träffar även barnen vilket jag inte gör som vanlig handläggare så det är jag helt övertygad. (Socialsekreterare 2)

Socialsekreterare 2 beskriver här att Hela Familjen arbetssätt, där socialsekreterarna träffar även ungdomen i hushållet, är något som förespråkas. Socialsekreterarna som ingår inom Hela Familjen träffar även ungdomarna innan ungdomen har tagit studenten och i dessa möten diskuterar man ungdomens framtidsplaner. Två av intervjupersonerna ingår inom Hela Familjen. På grund av sekretess kan jag inte avslöja respektive socialsekreterares identiteter och därmed inte redovisa vilka av socialsekreterarna som ingår inom Hela Familjen. Så här uttrycker dock en av socialsekreterarna inom Hela Familjen vid diskussionen om mötet med ungdomen medans den fortfarande ingår i hushållet:

Det vi gör i hela familjen är att med våra ungdomar kanske först när vi pratar med föräldrarna säga att vi har, att vi vet om att deras barn snart ska studenten och att vi gärna skulle vilja träffa dem och prata om vad de har för planering inför framtiden. Och det brukar gå bra så att och antingen skickar vi en tid eller bokar en tid med den ungdomen... fråga om dem är intresserad av att få någon hjälp att söka sommarjobb eller prata vidare om tankar kring detta. Vissa fall är det en ungdom som är driven och har klart för sig i vad man behöver göra och planer.

Några socialsekreterare nämner också att det är viktigt att i dessa möten ha konkreta insatser att erbjuda ungdomarna.

Ehh... vi borde inte utgå ifrån att, för det första borde vi inte utgå ifrån att man behöver söka försörjningsstöd... vi borde utgå ifrån att ungdomen får ett jobb...men sen så borde vi också vara bättre på att erbjuda de något stöd där eller under sista terminen i alla fall (Socialsekreterare 1).

Socialsekreterarna menar att i mötet med ungdomarna kan information om samhället och socialtjänsten roll ges. Några av intervjupersonerna uppger att ungdomar som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd brister i information om samhället och socialtjänstens roll,

Så det är en komplexsamhällsfråga om har man ska motverka det här för det handlar om, det handlar om att man ska ge information om vad socialtjänsten inom ekonomiskt bistånd faktiskt kan hjälpa till och hur, hur de kan gå tillväga. (Socialsekreterare 6)

Det är lite synd att man inte har kontakt med dem för att det är ju ofta. I och med att vi ofta har kontakt med föräldrarna och inte har den täta kontakten med de som kanske jobbar riktat mot den gruppen. Det känns som man tappar mycket. Det känns som att det kanske hade behövts, att mandet här med att ge information

och för jag tänker om vi inte gör det och den familjen kanske bara här stöd från ekonomiskt bistånd, inga andra insatser, var får dem den informationen annars liksom? Då finns det ingen annan som går in i stället. Lite hur fångar man upp dem. (Socialsekreterare 7)

Här menar socialsekreterare 6 och 7 och att det är viktigt att ungdomarna får rätt information om socialtjänstens roll och syftet med ekonomiskt bistånd.

Socialsekreterare 7 menar att hen upplever att man ”*tappar mycket*” genom att inte ha kontakt med ungdomen i hushållet också. Vissa socialsekreterare poängterar även att i mötet med ungdomarna kan socialsekreterarna ge information om vikten av att ha avklarat en gymnasial utbildning. Så här uttrycker en socialsekreterare om betydelsen av mänsklig kontakt.

Och sen när man har så mycket kontakt med myndigheter och så är det väldigt mycket information man får via brev, så det är lätt att en del sällas bort. Så ja, jag tror att mänskligt kontakt gör större skillnad . (Socialsekreterare 3)

Socialsekreterarna framhäver även en kritik mot informationsbrev som skickas

För det känns som att alla, eller många är så här när det väl blir att man skriver ut så blir alla lika förvånade fast man ändå har skickat brev och allt det. Ju hur ska de göra, hur ska de kunna betala och föräldrarna får mindre pengar och det blir väldigt oroligt och de ringer och tycker att det är konstigt och då är det ganska enkelt steget till att ansöka själv är inte så långt än att ge sig ut och ansöka. (Socialsekreterare 7)

Här menar socialsekreterare 7 att även om man skickar breven hen upplevs det att familjen inte riktigt har förstått breven och är förvånade om varför de får mindre pengar utbetalt efter att föräldrarnas försörjningsskyldighet gentemot har upphört.

6.2.2 Stötta och motivera föräldrarna

Samtliga socialsekreterarna diskuterar föräldrarnas roll i att motverka intergenerationellt bistånds mönster. Socialsekreterarna menar att om föräldrarna blir självförsörjande så blir dem även ett gott föredöme för ungdomarna.

För om föräldrar går till självförsörjning så ökar troligheterna att ungdomarna också kommer gå i arbete. Så att ha ett tydligt fokus, att träffa föräldrarna, att jobba mot självförsörjning ses också som något väldigt viktigt. (socialsekreterare 3)

Här poängterar socialsekreterare 3 vikten av att arbeta med att föräldrarna blir självförsörjande. Socialsekreterare 2 menar även att ungdomar behöver vuxna som kan vägleda dem.

Det måste ändå finnas någon form av plan och det tycker jag att alla nittonåringar har en skyldighet att ha och då måste det finnas vuxna som kan vägleda och guida och informera så att ungdomen faktiskt kan ha en plan eftersom det kanske inte är alla föräldrar som kan hjälpa till med det. (Socialsekreterare 2)

Socialsekreterare 5 pratar om att det är viktigt att skapa bra normer i familjen.

Jag skulle inte just i det här fallet säga förebilder men jag skulle säga att det är viktigt att skapa bra normer i familjer. (Socialsekreterare 5)

Socialsekreteraren 7 nämner att en lösning att bryta intergenerationellt biståndsmönster är genom att socialsekreterarna stöttar föräldrarna, och ser till att utbildning inte snackar ner av föräldrarna. Socialsekreteraren 7 anser även att en annan lösning är att ungdomarna har uppmuntrade föräldrar. Socialsekreteraren 5 är inne på samma spår. Det här säger hen om att motivera föräldrarna:

Å ena sidan och andra sidan arbeta hårdare för att motivera, för att hjälpa till att dessa människor ska inse vad är det som de är bra på och då pratar jag främst om föräldrarna för att avbryta den här kulturen som finns. (Socialsekreterare 5)

Eftersom ungdomarna saknar förebilder av vuxna som arbetar och kontakter i sin närhet föreslår tre socialsekreterare fritidsaktivitet som en lösning.

Man kanske har ett fritidsintresse och träffar någon som ger en andra värderingar och så väljer man att ta de kanske istället för att ta sina föräldrars värderingar. Men jag vet inte, kan tänka mig i så fall. Men jag tror inte du kan (Socialsekreterare 2)

Ja det tänker jag, speciellt om man inte fångar upp dem i tid. Ja och sen är det här också med föreningsliv. Om inte skolan kan göra hela jobbet så vet vi också att det också är till hjälp. Det är både till hjälp för ett bra skolresultat men också kanske att ha andra sysselsättningar mer de negativa och kanske också kan skapa andra kontakter utanför sitt eget bostadsområde och hjälp vidare mot arbete i vissa fall. Så det är också viktigt, föreningslivet är något som vi får pusha på att de ska vara aktiva. (Socialsekreterare 3)

För det är ju där det brister för i svenska modellen så finns det det här att man ska organisera sig och att man ska ta hjälp av föreningslivet demokratiuppfostran. Och den upplever jag att, att demokratiuppfostran via föreningslivet att den inte får lika stor roll som innan. (Socialsekreterare 6)

Dessa tre socialsekreterare menar att fritid kan vara ett sätt för ungdomarna att skapa kontakter och få andra förebilder utanför sin egna familj och boendeområde. Socialsekreterare 6 nämner även om brister i den svenska modellen och föreningslivet ”*demokratiska uppfostran*”.

6.2.3 Ungdomens egna driv

Tre av socialsekreterarna menar att ungdomens egna driv kan vara en lösning av problemet. Socialsekreterare 4 nämner att växa upp i ett hushåll som har

ekonomiskt bistånd kan även vara en morot och behöver inte enbart medföra negativa konsekvenser för ungdomen:

Att det någonstans kan bli en drivkraft att bryta trenden... Ja precis att det kan bli en morot, att så här ska jag inte ha det. Aa.. så jag vet inte riktigt, jag tror nog att det beror på. Jag tror att det varierar lite från fall till fall. (Socialsekreterare 4)

Socialsekreterare 7 menar även att ungdomarna måste vara redo för förändring för att förändring ska ske. Socialsekreterare 6 menar att sätt att få ungdomen att hitta sitt driv är genom att socialsekreterarna arbetar mot att få ungdomen att ta ett ansvar.

Jag försöker i mitt ärende att bolla tillbaka ansvaret, ” att det är ditt ansvar”. Just det här, gång på gång försöka bolla över ansvaret tillbaka till dem och det är ju, ja det är väldigt bekvämt att någon ska betala en hyra åt en och man slipper tänka på ”Oj har jag betalat den i tid eller har jag betalat andra räkningar i tid?”. Men då är bara ” Nej men det är ju ditt ansvar” När du, vårt största mål är att de ska bli självförsörjande. Bli de självförsörjande vem ska göra det jobbet åt dem sen. Så det är väldigt viktigt att jobba mot att de tar sitt eget ansvar. (Socialsekreterare 6)

Socialsekreterare 5 uppger att det egna drivet kan uppnås genom att få ungdomen att se sin egna potential.

Alltså vi behöver. Jag tror att det handlar om att vi behöver göra människor medvetna om sin egen potential. (Socialsekreterare 5)

6.2.4 Socialsekreterarnas arbete

Socialsekreterare 4 menar att socialtjänsten behöver arbeta aktivt när klientens motivation är som högst samt arbeta mer långsiktigt.

Mm.. alltså om jag tänker rent i grunden så tror jag problemet ligger i att man inte börjar jobba aktivt med familjerna när de blir aktuella. Spontant tänker jag att det är ju då motivationen är som störst. Det är då saker kanske ligger färskt, eh man kanske har stått utanför arbetsmarknaden i en eller två månader. (Socialsekreterare 4)

Socialsekreterare 4 uppger att det föreligger problem med att inte arbetar aktivt med familjerna i direkt anslutning när de blir aktuella hos ekonomiskt bistånd. Det som även diskuteras i min empiri är huruvida kraven bör anpassas efter klienternas förutsättningar. Socialsekreterare 4 och 3 pratar om att det är viktigt att anpassa kraven utifrån klienters förutsättningar.

Eh så det tror jag är viktigt och att man ser till det individuella, individens förutsättningar liksom. Och att man helt enkelt får anpassa kraven och insatserna (Socialsekreterare 4)

Sen är det mycket om hur arbetsmarknaden ser ut och att det finns möjligheter till arbeten. Det finns ingen möjlighet att ha några ”hittepå” krav om sökta arbeten om det inte finns några jobb att få. Sen är det en viktig förutsättning att det faktiskt finns jobb för ungdomarna (socialsekreterare 3)

Socialsekreterare 1 menar att i mötet med klienterna är det viktigt att även vara hoppingivande.

Lite annat sätt, kanske mer hoppingivande sätt om att det inte är det som är huvudspåret, utan att det får ju vara ett undantag (socialsekreterare 1)

Tre av sju socialsekreteraren menar att avslag kan även ge en reaktion och få klienten att ta ansvar för sin situation.

Som man på något sätt, vi ger inte avslag för att vara elaka utan ibland handlar det faktiskt om att få en reaktion. För på något sätt förstå, få folk att förstå allvaret i att man inte bara kan lägga sig platt sådär och tro att allting löser sig. (Socialsekreterare 7)

Som tidigare nämnt i avsnittet om *problemets orsaker, karaktär och konsekvenser*, så är socialsekreterarna kritiska till breven som skickas. Det förespråkar istället ett annat sätt att informera ungdomen. Socialsekreterarna menar att breven är utformade som en uppmaning och instruktion om hur ungdomen gör för att vara berättigad ekonomiskt bistånd. Så här säger socialsekreterare 2 om breven:

Vi skickar ut brev ” Tänk på att du snart blir, försörjningsskyldigheten försvinner för ditt barn” och så skickar man också ut ett brev till den här ungdomen. Men egentligen när vi informerar i de här breven, informerar vi bara tänk nu på att söka många jobb för annars får du inte ekonomiskt bistånd nä du själv kommer och söker efter sommaren typ. Och det brevet tycker jag är sådär. För det tycker jag nästan blir som en uppmaning. (Socialsekreterare 2)

Vid frågan om hur man bör göra istället svarar socialsekreterare 2 så här:

Jag tänker att i de bästa av världar så skulle man kalla in familjen på ett möte och säga att nu börjar det närma sig, du ska snart, din son eller dotter ska snart ut gymnasiet och så hade man pratat i det samtalet, hur tänker du? vad ska du göra sen?..... Och sen komma med socialtjänstens krav i slutet på det samtalet. Så att man istället, så att man inte börjar där att så här är det, så här gör du för att få soc eller du kanske tänker någonting annat. Det är mycket bättre att säga hur tänker du? Okej, men om allting blir kaos så gör du så här för att få soc och jag hade hellre sett det då i ett möte än i ett brev.(Socialsekreterare 2)

Återigen poängteras vikten av möte med ungdomen i syfte att ge information och vägledning. Socialsekreterarna är kritiska till det nuvarande arbetssättet som innebär att ett brev om att försörjningsskyldigheten upphör skickas till ungdomen och föräldrarna.

6.2.5 Ansvar

Socialsekreterarna uppger olika huvudpersoner ansvariga för att problemet ska åtgärdas. Vid frågan om vem som bär ansvaret om att samhällsinformation ges till ungdomen så svarar Socialsekreterare 2 ”någon” behöver göra något:

Jag tycker att, då kanske man kan få ut. Men då kanske man skulle kunna gå ut med att, nej det är inte vi som ska göra men någon. (Socialsekreterare 2)

Vid frågan om vem som är då den här ”någon” då svarar socialsekreterare 2 så här på frågan:

Ja, skolan eller eeh och studie och yrkesvägledning eeh vad heter det?... skulle gå alltså typ Jobb Malmö kanske. Alltså de som jobbar med arbetsmarknadsfrågor, (Socialsekreterare 2)

Skolans ansvar att samhällsinformation ges till ungdomarna återkommer bland intervjuerna. Fyra av sju socialsekreterare nämner att skolan har ett ansvar att informera om samhället och vägleda ungdomarna. Tre socialsekreterare nämner även att socialtjänsten också har ett ansvar varav en av socialsekreterarna menar att det är en ledningsfråga. I detta fall menar socialsekreteraren att ledningen väljer om socialtjänsten ska satsa på ungdomarna medans de fortfarande ingår i hushållet. Två socialsekreterare nämner även att politikerna bär ett ansvar. Samtidigt säger två andra socialsekreterare att det är ingen som bär huvudansvaret utan att alla parter har delvis ett ansvar.

6.2.6 *Analys av problemets lösningar*

I avsnittet om *problemets orsaker, karaktär och konsekvenser* diskuterades normaliseringen samt ungdomens förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden. Socialsekreterare 3 och 4 pratar att en lösning kan vara att anpassa kraven utifrån klienters förutsättningar. Merton (1968) skriver att de sociala målen är något som alla är överens om i ett samhälle och att individen hittar olika lösningar att anpassa sig till målen. Målet är att ungdomar som har vuxit upp i ekonomiskt bistånd ska vara självförsörjande i vuxen ålder. Socialsekreterarna menar att ungdomarna som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd befinner sig en position där de saknar vissa förutsättningar för att nå målen. Socialsekreterarna menar istället samhället bör kompensera genom att erbjuda samhällsinformation, vara en god förebild och genom mänsklig kontakt erbjuda konkreta lösningar. Som det nämndes i teori kapitlet är utgångspunkten med pastoralmakten att makten grundar sig på omsorg (Foucault

,2007). Vidare menar Fouault (2007) att syftet med pastoralmakten är att utövaren av makten ska uppnå det goda och frälsa den enskilde. I socialsekreterarnas fall är syftet att individen ska uppnå självförsörjning. Ungdomarna anses behöva socialsekreterarens hjälp och vägledning för att uppnå målet om självförsörjning.

För att kunna vägleda ungdomen och se till att ungdomen får rätt information om samhället behövs ett möte med ungdomen. Exempel på lösningar som nämns är mänsklig kontakt, ungdomens egna driv, stötta föräldrarna samt socialsekreterarnas egna arbete. Dessa lösningar hänger ihop med att socialsekreterarna menade att en av orsakerna till problemet anses vara normer och värderingar samt förhållningssätt som ungdomen får med sig hemifrån. Socialsekreterarna anser att några av ungdomarna inte är medvetna om de normer och värderingar som råder i samhället. Detta innebär att det råder en diskrepans om dem kulturella mål och värderingar som Merton (1968) nämner. Socialsekreterarna menar att en lösning på problemet är att samhälle ska vara den goda förebilden och träffa ungdomen samt informera denne om värderingarna och normen. Detta är något som socialsekreterare 6 uttrycker som "*demokratins uppfostran*". Begrepp som uppfostran kan relateras till den disciplinära makten som utgår ifrån tillrättavisningar, instruktioner, regelsystem, och agendor (Nilsson, 2008). Socialsekreterare 6 menar även att en förtydliganden av det individuella ansvaret bör ske och hänvisar till att målet är att individen ska bli självförsörjande.

Detta kan förklara varför socialsekreterarna är kritiska till att breven är utformade som en instruktion om hur ungdomen går tillväga för att söka ekonomiskt bistånd. Socialsekreterarna menar istället det finns ett behov i samhället av att informera ungdomarna om samhällets funktioner och normer istället. Socialsekreterarna menar även att det är otillräckligt att skicka breven samma termin som ungdomen tar studenten. Vissa socialsekreterare menar även att brevens utformning snarare ska tolkas som en uppmaning, vilket kan resultera till ett missförstånd om de gemensamma målen i samhället. Empirin visade att det saknas en funktion i samhället som förtydligar för ungdomen vad syftet med ekonomiskt bistånd är och hur ungdomen ska gå tillväga för att bli självförsörjande.

En diskussion som förekom i intervjuerna är vem som ansvarar att ungdomarna får rätt information om syftet med ekonomiskt bistånd. Vissa av socialsekreterarna uppger att skolan har en roll i vägledning och uppmuntran att ungdomen är drivande och motiverande. Många av socialsekreterarna menade att skolan bör ta större ansvar och vägleda ungdomarna. Skolan är också en viktig aktör i Foucaults teori om disciplinär makt (Nilsson, 2008). Förslag på lösningar kan även säga en del om ansvar och skuld (Jönson, 2010). Det kan också säga en del om vilkas experter som beskrivs som kompetenta att agera (ibid.). Utifrån empirin framkommer det att skolan har kompetensen och utrymmet att agera.

Vissa av socialsekreterarna menar även att föräldrarna kan ha en vägledande roll. Denna vägledande rollen sker genom att socialsekreterarna arbetar med att motivera föräldrarna att verka som en god förebild gentemot ungdomen. Frågan om ansvar kan likställas med frågan om vem ska vara herden att vägleda ungdomarna till att bli självförsörjande i samband med att föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör. Är det, socialtjänsten, skolan eller föräldern som har den vägledande rollen? Eller är det ungdomen själv som har ansvar över sitt egna liv och kan uppnå självförsörjning trots att det finns en föreställning om att ungdomar som växer i hushåll med försörjningsstöd har bristande förutsättningar? Disciplinära maktens syfte är att reglera de individer som avviker från samhällets normer och se till att dessa individer följer de rådande normer i samhället (Foucault 2011). Hur ska då socialsekreterarna informera om reglerna i samhället utan att träffa ungdomarna? Detta kan även jämföras med frågeställningen om hur ska fårherden valla och vägleda fåren utan att vara närvarande?

Den skandinaviska välfärdsmodellen menar att sociala problem ses som en orsak när det brister i välfärden. Vissa av socialsekreterarna menar att en lösning kan vara att erbjuda ungdomen konkreta insatser, vilket innebär att de insatser som socialtjänsten har för närvarande att erbjuda anses vara otillräckliga

6.2.7 Analys av problemets lösningar och orsaker i relation till voluntarism kontra determinism

Utifrån empirin framkommer det att i avsnittet om *problemets orsaker, karaktär och konsekvenser* att socialsekreterarna uppger strukturella orsaker och

konsekvenser men även voluntaristiska orsaker. Kopplat till Merton (1968) teori om avvikelse uppger vissa socialsekreterare att bristande förutsättningar är kopplat till vilken position i samhället ungdomen befinner sig. Andra socialsekreterare menar att även om ungdomarna som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd befinner sig i en mer utsatt position i samhället, så har dem samma förutsättningar att nå målen som övriga ungdomar. I dessa fall syftar socialsekreterarna på att ungdomens drivkraft samt normer och värderingar kan vara faktorer till att ungdomen också är i behov av bistånd efter att förälderns försörjningsskyldighet upphör.

Finns det då en kongruens mellan det som socialsekreterarna menar är orsaken till problemet och lösningar som föreslås? För att kunna besvara min andra frågeställning har jag valt att koda om svaren till voluntarism och determinism. Jag har kodat om svaren utifrån om det är strukturella orsaker eller lösningar som föreslås eller om det är individualistiska där det hänvisas till individens egna ansvar. Jag har förkortat determinism med bokstaven D som är rödmarkerad om socialsekreterarna resonerar utifrån ett mer strukturellt perspektiv. Voluntarism är blå markerad med bokstaven V och är kodad utifrån socialsekreterarnas resonemang om individens egna vilja och ansvar. Det finns dessutom ett frågetecken på socialsekreterare 2 gällande ansvar. Detta handlar om att socialsekreterarens svar om ansvar var ”någon” som varken kan specificeras utifrån voluntarism eller determinism. I vissa fall finns det även förklaringar som både kan definieras som voluntarism eller determinism och därmed har jag valt att ha både (D,V). Här nedan redovisar jag analys-schemat utifrån om svaren har en mer voluntaristisk eller deterministisk karaktär. Den som vill se den fullständiga analys-schemat med svaren kan hitta det som bilaga 3.

Tabell 1

Komponent	Soc.sek. 1	Soc.sek. 2	Soc.sek. 3	Soc.sek. 4	Soc.sek. 5	Soc.sek. 6	Soc.sek. 7
-----------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Orsaker	(D) (V) (D) (D) (D) (D)	(D) (D) (D) (V) (V) (V) (V) (D)	(D) (D) (V) (D) (V) (D)	(V) (D) (D) (V) (D) (V) (V) (V)	(V) (D) (V) (V) (V)	(V) (D) (V) (V)	(D) (D) (D) (V) (D)
Ansvar	(D) (D) (D)	(?) (D) (D)	(D) (D) (D)	(D) (D) (D)	(D) (V)	(D) (D) (D) (V)	(V)
Karaktär och konsekvenser	(V) (D) (V) (V) (V) (D)	(V) (D) (D) (V) (V) (V) (V)	(D) (V) (V) (V) (V) (D) (D,V) (D) (D) (D)	(V) (V) (D) (V) (V) (V)	(V) (V) (V) (V) (V) (D,V)	(V) (V) (V) (V) (V) (V) (D) (D) (D) (D)	(V) (D) (V) (V) (D) (D) (D,V)
Lösning	(D) (V) (D) (V) (D)	(V) (V) (D) (V) (D) (D) (D)	(V) (D) (D) (V) (D) (D) (D) (D) (D)	(D) (V) (V) (D) (D) (D) (D) (D,V)	(V) (V) (D) (D) (V) (V) (D)	(V) (D) (V) (D) (V) (D) (V)	(V) (V) (D) (D) (V) (V)

Resultat visar att socialsekreterarna både resonerar både utifrån deterministiskt synsätt men även voluntaristiskt. Det framkommer även att det finns en spridning samt blandning om hur socialsekreterarna pratar om problemet utifrån orsaker, konsekvenser, ansvar och lösningar. Ingen av socialsekreterare talar helt utifrån ett deterministiskt synsätt kontra voluntaristiskt synsätt. För att kunna förstå tabell 1 utifrån en mer teoretiskt plan så behöver man återigen gå tillbaka till den skandinaviska välfärdsmodellen om att sociala problem betraktas som brister i välfärden. Sunnemarks (2014) studie visar samtidigt att Sveriges politiska klimat har på senare tid präglats mer av en individualistisk syn. Detta påverkar också synen på välfärden och tanken på individens egna ansvar. Samtidigt är den skandinaviska välfärdsmodellen något som starkt förknippas med Sverige och är så inrotad i den svenska traditionen oavsett, vilket politiskt parti som styr (Sunnemark, 2014). Detta kan förklara socialsekreterarnas ambivalens mellan deterministiska och individualistiska orsaker. Ett exempel på detta är att

socialsekreterare 4 menar att miljö och det nuvarande välfärdssystemet kan vara ett hinder till att ungdomen är i behov av ekonomiskt bistånd, vilket kan tolkas som deterministiska faktorer. Samtidigt nämner socialsekreterare 4 att en orsak kan vara självuppfyllande profetia och att en normalisering har skett, vilket kan ses mer som voluntaristiska orsaker. Vid frågan om lösningar förespråkar socialsekreteraren 4 att anpassa kraven utifrån individens förutsättningar som är ett mer deterministiskt perspektiv samtidigt som socialsekreteraren 4 diskuterar motivationsarbete. I motivationsarbete utgår man ifrån att den enskilde kan förändra sin situation genom att bli motiverad, vilket indikerar ett mer voluntaristiskt förhållningssätt.

Det intressanta är att empirin visar att komponenten om problemets karaktär och konsekvenser har en mer individualistisk prägel. Vissa socialsekreterare menade att växa upp i ekonomiskt bistånd påverkar individens syn på socialtjänsten och ekonomiskt bistånd. Synen kan innebära att ungdomen får en uppfattning att socialtjänsten ska lösa dennes problem och att individen frånsäger sig eget ansvar. Det som blir intressant är komponenten om vem som har ansvar att förändring ska ske. Komponentens ansvar har en mer deterministisk prägel, då socialsekreterarna föreslår organisationen, politiker eller skolan. Samtidigt fokuseras en stor del av diskussionerna om problemets orsaker och problemets lösningar på individens egna motivation och drivkraft.

Socialsekreterarna 5 och 6 är dock mer enhetligt konsekventa och betonar mer på individens egna ansvar och menar att en del av lösningen är ungdomens egna driv och att socialarbetaren får arbeta mer motiverande. Detta hänger ihop med tanken att klienten har möjlighet att kunna ändra sina förutsättningar och bär ett visst ansvar för sin situation. Den disciplinerade makten innebär även uppfostran men också uppmuntran (Nilsson, 2008). I en voluntaristisk syn innebär uppmuntran även att motivera individen att ta sitt eget ansvar och se sina egna potentialer. Socialsekreterare 1 och 3 pratar även om det är viktigt med att arbeta långsiktigt och erbjuda konkreta och tidiga insatser. Anledning till detta beror på att socialsekreterarna menar att ungdomar som är uppvuxna i ekonomiskt bistånd påverkas av den egna miljön, vilket kan kopplas till ett deterministiskt synsätt. Samtidigt har nämnda socialsekreterare även berört andra områden som kan

tolkas som voluntaristiska, till exempel att ge hopp och ungdomens egna drivkraft.

Sammanfattningsvis förekommer det olika förklaringar till orsaker och lösningar på problemet som kan tolkas både utifrån voluntarism och determinism.

Ambivalensen bland socialsekreteraren gällande voluntarism och determinism kan hänga ihop med att en socialsekreterare ska ha en helhetssyn i sitt arbete och kunna se flera olika förklaringsmodeller. Detta kan kopplas till Foucaults (2007) teori om det goda pastoratet som ska vara en förebild och vägledande

Ambivalensen kan också vara en förklaring till Merton (1968) teori om att vissa individer har svårare att nå målen men samtidigt finns individer från en utsatt grupp som når målen.

6.3 Resultat av socialsekreterarnas funktion

Empirin visade att socialsekreterarna uppfattade sin roll som mångdimensionellt samt att ens arbetsförutsättningar att hjälpa dessa ungdomar är begränsade.

Socialsekreterarna är enhetliga om att det är viktigt att ungdomarna som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd blir självförsörjande. Dock menar socialsekreterarna att det är en prioriteringsfråga och på grund av tidsbrist samt stort antal ärendemängder fokuseras det sociala arbetet på att hjälpa föräldrarna. Detta resulterar till att ungdomarna som fortfarande ingår i hushållet hamnar i skymundan. Så här förklarar en socialsekreterare om deras roll i planeringen mot självförsörjning:

Men det är just för att vi gör ingen planering med barnen och ungdomarna. Vi gör ju planering med dem vuxna. Vi gör ju inte planering med gymnasieungdomar. Vi gör planering med deras föräldrar (Socialsekreterare 6)

De resonemang som återkom i min empiri gällande socialsekreterarnas funktion är; socialsekreterens roll i arbetet mot självförsörjning samt arbetsförutsättningarna att driva ett socialt arbete som inkluderar både ungdomen och föräldrarna.

6.3.1 Roll

De begrepp som socialsekreterarna använder för att beskriva sin roll är kompensatorisk, informativt, vägledande och motiverande. Socialsekreterare 4 betonar även socialtjänstens två huvuduppgifter innebär dels utreda rätten till

ekonomiskt bistånd men även arbeta mot att den enskilde blir självförsörjande. Socialsekreteraren påpekar också att socialtjänsten kan vara behjälpliga i fler delar än det ekonomiska.

Socialsekreterare 1 nämner att det är viktigt att inte utgå ifrån att alla ungdomar har haft det tufft. Socialsekreterare 3 säger även att det finns en risk att man på grund av bekvämlighetsskäl antar att ekonomiskt bistånd är det enda de vet.

Förhållningssättet diskuteras även där socialsekreterare 5 och 6 menar att vara hård och fyrkantig kan få klienten att se möjligheterna. Socialsekreterare 6 menar även att i rollen som socialsekreterare så ingår det även ”*förklara hur det verkliga livet är*”. Samtidigt säger socialsekreterare 7 att det är svårt att ändra en persons inställning.

6.3.2 Socialsekreterarnas syn på ens egna arbetsförutsättningar att arbeta både med ungdomen och dennes föräldrar

Hur socialsekreterarna ser sina arbetsförutsättningar är relevant för att kunna diskutera lösningar på problemet. Socialsekreterarna nämner att det är svårt att hålla koll på alla klienter och att det föreligger tidsbrist. Vilket även blir en prioriteringsfråga om vart man ska lägga fokus på. Resultatet blir att socialsekreterarna enbart gör planeringar med vuxna. Så här beskriver socialsekreterare 7 angående att planering enbart görs med föräldern:

Det är på något sätt ingen prioriterad fråga upplever jag. I alla fall inte där jag jobbar. På min eller den inriktningen som jag har. Det kanske finns mycket att göra där. Socialsekreterare 7)

Socialsekreterare 7 nämner även om känslan av att hamna i en återvändsgränd:

Dels gett chans på chans men också gjort avslag men det ger ingen effekt och där kanske man hamnar i en återvändsgränd (Socialsekreterare 7)

Socialsekreterare 3 nämner även att det inte finns förutsättningar att arbeta aktivt och att man känner sig begränsad i arbetet. Det som är intressant är att arbetsförutsättningarna skiljer sig åt från de socialsekreterare som ingår inom Hela Familjen då socialsekreterarna har mindre antal ärende och mer tid att träffa ungdomarna. Så här förklarar en av socialsekreterarna inom Hela Familjen när det kommer till arbetsförutsättningarna:

Den tiden och resurserna det har jag för det är hela familjen och det tycker jag känns bra. (En av socialsekreterarna som ingår inom Hela Familjen)

Socialsekreterare 4 uppger även att ärendemängden inte tillåter socialsekreterarna att träffa ungdomarna i hushållet:

Nej men det är främst att man inte kan ha, ska man kunna jobba aktivt med de här hushållen, alltså både med föräldern och ungdomarna då kan man ju inte ha så många, då behöver man ha lägre ärende mängd än vad man har idag. Sen finns det som sagt, där finns ju sektioner som jobbar dels de som jobbar lite annorlunda med mindre ärenden och sen också att vi har, det finns en sektion som bara jobbar med ungdomar. (socialsekreterare 4)

6.3.3 Analys av socialarbetarnas funktion

Som det nämndes i kapitlet om tidigare forskning så skriver Hauss (2014) att socialsekreterare arbetar utifrån ett politiskt styrt arbete. Organisationens riktlinjer samt de ekonomiska förutsättningar som råder på arbetsplatsen styr ens arbete. Socialsekreterarna arbetar även utifrån ett aktiveringsparadigm. Foucault (2007) menar att den som utför pastoralmakten arbetar i egenskap av lagar och principer som fattas på en högre nivå. Enligt proposition 1996/97:124 förtydligas att kommunerna ska arbeta aktivt mot att den enskilde blir självförsörjande samt att kommunen följer aktiveringslinjen. Aktiveringslinjen som socialsekreterarna arbetar utifrån kan tolkas som en del av den disciplinerade makten. Socialsekreterarna ska upprätthålla samhällets normer och vägleda de som avviker från normerna att följa samhällets normer.

Vilken roll behöver socialsekreterarna då inta för att kunna uppnå målen? Rollen som socialsekreterarna beskriver är kompensatorisk, informativ och vägledande. Samtidig beskrivs att vara hård och fyrkantigt som ett stundtals produktivt förhållningssätt. Socialsekreteraren kompenserar ungdomens avsaknad av förebilder som arbetar och motiverar ungdomen till självförsörjning genom att inta en vägledande och informativ roll. Det här resonemanget är kännetecknande den pastorala makten enligt Foucault (2007). Kopplat till Mertons (1968) teori finns det ett antal förväntningar av socialtjänsten. En del av socialsekreterarna uppger att den position som socialtjänsten har är att vara kompensatoriskt. Det föreligger en prioriteringsfråga om socialsekreterarna ska fokusera på föräldrarna eller även inkludera ungdomen i hushållet. Detta menar socialsekreterarna även är kopplat en fråga om socialsekreterarna arbetsförutsättningar. Samtidigt som socialsekreterarna definierar problemets orsaker och kommer med förslag på

lösningar uppger de begränsade förutsättningar från socialtjänstens sida att hjälpa dessa ungdomar medans de fortfarande ingår i förälderns hushåll. Socialsekreterarna uttrycker en önskan om att ha möjlighet att träffa klienterna oftare men samtidigt beskriver sin arbetssituation som begränsad och en känsla av att tiden inte räcker till. Många socialsekreterare beskriver att arbetsförutsättningar som Hela familjen arbetar utifrån förespråkas. Vissa av socialsekreterarna menar även att det är svårt att hålla koll på alla klienter på grund av ärendemängden. Foucault (2007) menar att herden ska ha koll på alla sina får. I jämförelse med socialsekreterarnas två huvudsakliga uppgifter om att bedöma rätten till ekonomiskt bistånd samt arbete mot självförsörjning så ingår det även uppgiften att ha koll på klienterna. Socialsekreterarnas känsla om ökad arbetsbelastning bekräftas även av Atviks (2016) undersökning att 66 % av socialsekreterarna upplevde att arbetsbelastningen har ökat. Den ökade arbetsbelastningen menar socialsekreterarna kan vara ett hinder att uppfylla målet att klienterna ska bli självförsörjande. För att kunna uppnå målen förespråkas därmed Hela Familjens arbetssätt. I jämförelse med Foucaults (2007) teori om pastoralmakt så kan frågeställningen ställas hur ska herden leda fåren till betesmarken om fåren blir alltför många och det är svårt att hålla koll på alla fåren?

7. Sammanfattande analys och avslutande reflektioner

Huvudteman i min analys och empiri är utifrån socialsekreterarnas perspektiv om intergenerationellt biståndsmönster anses vara ett problem samt orsaken till problemet. Ett annat tema är socialsekreterarnas funktion samt förslag på lösningar att bryta det intergenerationella biståndsmönstret.

7.1 Intergenerationellt biståndsmönster i förhållande till aktiveringslinjen

Den skandinaviska välfärdsmodellen bygger på tanken att staten träder in och hjälper individen när dennes förutsättningar och resurser brister. Socialtjänstlagen betonar att ekonomiskt bistånd ska vara kortvarigt samt aktiveringslinjen som finns i samhället syftar på att individen ska bli självförsörjande. Riksnormen är därmed satt att ekonomiskt bistånd inte ska vara ett incitament utan att individen ska bli självförsörjande genom ett arbete. Men vad händer med de unga individer som fastnar kvar en längre period i bidragsberoende att det övergår till ett intergenerationellt biståndstagare? Vad har socialsekreterarna för syn på detta dilemma och avvikande socialbidragsmönster? Kan det vara så att samhällets konstruktion av ekonomiskt bistånd innebär att den som erhåller långvarigt bistånd anses avvika från normen om självförsörjande individen? Merton (1968) menar att avvikelse uppstår när individen avviker från de kulturella värderingar och mål som har satts i samhället. Angelin (2009) diskuterade i sin avhandling om den ideala normen om självständighet då hon hänvisar till att långvarigt bistånd kan ses som ett misslyckande samt leda till en stigmatisering.

Utifrån min empiri diskuterar socialsekreterarna om vad som är normalt och icke normalt. Socialsekreterarna ser det problematiskt med intergenerationella biståndsmönster. Intergenerationellt biståndsmönster ses problematiskt utifrån att det avviker från normen om den självständiga individen. Kauppinnen et al (2014) nämner intergenerationella mönster i den aspekten att mottagandet av försörjningsstöd ibland går i arv. Kauppinnen et al (2014) studie visar att föräldrarnas bakgrund samt om föräldern har haft ekonomiskt bistånd en längre period kan förutsäga risken om ungdomen kommer vara i behov av ekonomiskt

bistånd i tidig vuxen ålder. Vauhkonen et.al.(2017) studie visade att mottagandet av ekonomiskt bistånd samt arbetslöshet kan överföras mellan generationerna i Finland. Vem drabbas då av att ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd själv är i behov av ekonomiskt bistånd i samband med att föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör och att sättet att försörja sig med ekonomiskt bistånd förs vidare till nästa generation? Panican et al. (2010) skriver att en hög arbetslöshet tenderar öka samhällsklyftorna samt att låg sysselsättning gör det svårare att finansiera den offentliga välfärden. Socialsekreterare 1 uttryckte att ekonomiskt bistånd inte är utformad som långvarigt och att leva på ekonomiskt bistånd är knapert. Vilket även socialsekreterare 6 uttryckte samt att barnen som lever i dessa hushåll får till exempel tacka nej till en klassresa på grund av att barnen är beroende av föräldrarnas socioekonomiska status. Det senaste rapporten från Rädda Barnen (2015) visar att barn som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd har sämre levnadsvillkor än andra barn där föräldrarna försörjer sig genom ett arbete. Detta bekräftas även av Niedzweidz (2010) avhandling. Detta kan sammanfattas med att långvarigt intergenerationellt biståndsmönster anses vara problematiskt då det anses avvika från normen om den självständiga individen. Det anses även påverka individen negativt av att leva i fattigdom. Utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv så påverkar intergenerationellt biståndsmönster också samhället negativt, eftersom samhället är i behov av medborgare som arbetar och bidrar till välfärden.

Föreställningen om ett intergenerationellt socialt arv är tydlig i många av utsagorna trots att respondenterna även beskriver förklaringsmodeller där de tillmäter strukturella faktorer som de sämre sociala förutsättningarna genererar omfattande betydelse. I mina intervjuer där diskussionen om det ett socialt arv förekommit så har socialsekreterarna svarat lite annorlunda där merparten menar att det förekommer till en viss grad. Socialsekreterare 2 menade däremot att ungdomen har samma förutsättningar som andra ungdomar och inte behöver följa ”sitt arv”. Det sociala arvet har jag sammanställt i komponenten konsekvenser där det framkommer att värderingar och synsätt kan ärvas men även förutsättningar att komma in i arbetsmarknaden ärvs. Liksom vissa av socialsekreterarna framhäver så innebär mottagandet av ekonomiskt bistånd att den enskilde lever på marginalen samt exkludering i samhället.

Socialsekreterarna beskriver att ungdomarna som växer upp i ekonomiskt bistånd förhåller sig olika till sin position. Där socialsekreterarna menar att vissa ungdomar strävar att bli självförsörjande och vissa hittar ett arbete. Vilket kan härledas till Merton (1968) anpassningssystem om konformitet och som bekräftas av Weitoft et al (2008) studie att enbart 20 % av barnen som växer upp i hushåll var i behov av bistånd i tidig vuxen ålder. Panican et al (2010) menar att ungdomar generellt är en grupp som har svårt att komma in på arbetsmarknaden och att detta i sin tur blir problematiskt om ungdomen själv vuxit upp i utanförskap. Vilket kan härledas till de andra anpassningssystemen såsom innovation då socialsekreterarna uppger att det finns de ungdomar som söker arbeten men inte hittar ett arbete på grund av dennes förutsättning. Merton (1968) menar att vissa individer har svårare att uppnå målen då individen har sämre förutsättningar. Kopplat till Foucaults teori om pastoral makten så ska socialsekreteraren vägleda ungdomen att bli självförsörjande då ungdomen saknar dessa förutsättningar. I pastoralmakten så förväntas det även att den enskilde disciplineras och tar emot det hjälp som erbjuds. Därför anser socialsekreterarna att det är problematiskt med anpassningssystemet reträtt där individen har gett upp målet att bli självförsörjande och inte heller har en vilja att förändra sin situation. Detta då socialsekreterarna menar att det finns de individer som normaliserar ekonomiskt bistånd och inte har driv eller motivation att bli självförsörjande via ett arbete. Kopplat till Mertons (1968) anpassningssystem innovation så kan försörjningsstödet vara ett sätt för ungdomarna att försörja sig med. Detta är det medlet de har lärt sig att försörja sig med menar socialsekreterarna. Även om det inte anses vara socialt acceptabelt att försörja sig med ekonomiskt bistånd en längre period, så är det det försörjningsmedlet som en del ungdomar har blivit introducerat till. Istället menar socialsekreterarna att ungdomarna behöver introduceras till andra vägar att försörja sig med.

7.2 Socialsekreterarnas förslag på att bryta intergenerationellt biståndstagare

I min problemanalys diskuteras orsakerna och konsekvenserna av problemet både utifrån ett voluntaristiskt och deterministiskt synsätt där samhällets insatser inte

anses tillräckliga enligt socialsekreterarna. Det diskuteras även att ungdomen också har en vilja att inte följa samma fotspår som föräldrarna liksom det finns unga som inte är motiverade att aktivt kämpa för att uppnå självförsörjning. Även vid insatserna så diskuteras ungdomens egna driv och ansvar att förbättra sin situation vilket kan knytas an till voluntarism. En annan lösning är också förändringar på arbetssättet som socialsekreterarna arbetar utifrån där det i nuläget skickas informationsbrev istället för att möta ungdomen medan denne fortfarande ingår i hushållet. För att kunna ha möjlighet att träffa ungdomen menar socialsekreterarna att arbetsförutsättningarna och arbetsbelastningen bör ändras och ansvaret för att detta ska ske ligger på lednings- och politisk nivå, vilket kan kopplas till ett deterministiskt synsätt då orsakerna till problemet ligger på en mer strukturell nivå. Sammanfattningsvis finns det en ambivalens mellan ett deterministiskt och voluntaristiskt synsätt då både orsakerna och lösningarna beskrivs utifrån bägge perspektiv. Ulmestig (2013) skriver om individualiseringens janusansikte där individen å ena sidan har den fria viljan att ta emot de välfärdsinsatser som erbjuds och å andra sidan så är individen i en beroendeposition. Socialsekreterarna menar att individen har en fri vilja att förändra sin situation men å andra sidan är klienten beroende av sina förutsättningar samt de krav som ställs. Socialsekreteraren menar också att ungdomen är i beroende av sina föräldrars förutsättningar.

Foucault (2007) menar att den disciplinera maktens huvuduppgift är att upprätthålla samhälleliga normer och att reglera de som avviker från detta till att följa normerna. Jönson (2010) skriver att för att undersökas varför ett socialt problem presenteras på ett visst sätt så behöver man först svara på frågan vem gynnas av hur ett socialt problem framställs (Jönson, 2010). Den disciplinära makten utgår ifrån den agenda som finns i samhället (Nilsson, 2008). Ulmestig & Panican (2011) menar att aktiveringslinjens funktion är att upprätthålla den moraliska gränsen. Det är i dessa aspekter som socialsekreteraren framträder som den gode pastorn som ska vägleda ungdomen att inte hamna i ett långvarigt ekonomiskt bistånd. Socialsekreterarnas uppgifter motiveras därmed av två aspekter vilket också understryks av denna studies respondenter. Det ena är att upprätthålla den lagstiftade aspekten och aktiveringslinjen. Den andra aspekten är att vara en god förebild och vägleda individen att komma bort från sin situation

som arbetslös. För att kunna göra detta menar socialsekreterarna att det krävs mer möten med klienterna för informationssyfte samt mer konkreta insatser.

Socialsekreterarna menar att det handlar om en prioriteringsfråga och på grund av tidsbrist och hög arbetsbelastning har socialsekreterarna inte samma möjlighet som de socialsekreterare inom Hela Familjen som träffar ungdomarna i hushållet

8. Avslutande diskussion

Angelin (2009) skriver att få ekonomiskt bistånd anses av de arbetslösa vara ett ofrivilligt tillstånd och att det ekonomiska beroendet som arbetslös även innebär känslan av att vara beroende av samhället (Angelin, 2009). I min problemanalys har jag försökt förstå hur socialsekreterarna resonerar kring varför vissa ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd själv är i behov av ekonomiskt bistånd i tidig vuxenålder. Även undersöka om det sedan finns en kongruens mellan dessa resonemang och vilka insatser från samhället och socialt arbete som socialsekreterarna uppfattar centrala för att främja vägar till självförsörjning. Mitt resultat visade att det rådde en ambivalens mellan voluntaristiska och deterministiska perspektiv på orsaker och lösningar. Det många socialsekreterare ansåg vara problematiskt är att ekonomiskt bistånd hade blivit normaliserat i dessa familjer vilket medförde att ungdomarna hade mindre kunskap om samhället och socialtjänstens roll. En del socialsekreterare ansågs det vara problematiskt att ungdomarna hade en annan uppfattning av socialtjänsten. Merton (1968) pratar om gemensamma kulturella mål och normer. I ett samhälle är alla individer överens om de gemensamma målen och normen. I detta fall att individen är självständig och oberoende. En bra disciplinering innebär även information om vad som är tillåtet vid varje tillfälle (Foucault, 2007). Många socialsekreterare menade även att möten med ungdomen medan denne fortfarande ingår i hushållet är en viktig aspekt som efterfrågas. Socialsekreterarna menar att informationsbrev som skickas i samband med att ungdomen tar studenten inte är tillräckligt. Socialsekreterarna beskriver sin roll som kompensatorisk och vägledande men känner sig i vissa fall begränsade på grund av arbetsbelastningen. Socialsekreterarnas roll kan förstås utifrån Foucaults teori (2007) om den pastoraliska makten då socialsekreterarna ska disciplinera samt vägleda ungdomen till att bli självförsörjande.

Mertons teori (1968) handlar i grund och botten om att avvikelser uppstår när individer inte uppnår de kulturella och samhällsliga målen och att detta beror på individens position i samhället och vilka förutsättningar denne har. Vid frågan om individens förutsättningar råder det olikheter eftersom att vissa socialsekreterare menar att ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd inte har samma förutsättningar jämfört med andra ungdomar vars föräldrar är självförsörjande via ett arbete. Samtidigt som andra uppger att det finns förutsättningarna men kopplat till ungdomens drivkraft och motivation så utnyttjar inte individen alla resurser som finns i samhället. De socialsekreterare som uppger att det råder lika förutsättningar hänvisar till välfärdsmodellen. Det finns även en gemensam värdering i samhället som accepterar ett socialsystem som hjälper individen vid nödsituationer men accepterar inte långvarigt bistånd då ekonomiskt bistånd är utformat som ett kortvarigt bistånd.

Denna studie bygger på utifrån sju socialsekreterares perspektiv. Det är dock för få antal socialsekreterare för att kunna göra en jämförelse mellan svaren och varför vissa socialsekreterare har mer voluntaristiska kontra deterministiska förklaringsmodeller. En intressant framtida forskningsfråga är att undersöka vad skillnaderna kan bero. Det vore även intressant att genomföra en problemanalys utifrån ungdomarnas perspektiv då min studie enbart utgår ifrån socialsekreterarnas perspektiv. Ambivalensen grundar sig på att socialtjänsten utgår från välfärdsmodellen samtidigt som en retorik om individualism och individens ansvar präglar Sverige. Välfärdsmodellen uppger att sociala problem anses bero på grund av brister i välfärden. Socialsekreterarna uppger att det socialtjänsten redan är i en pressad situation där prioriteringar behöver göras. Arbetsförutsättningar att även hjälpa ungdomen i hushållet föreligger inte. Hur utför socialsekreterarna då ett bra socialt arbete för att bryta intergenerationellt mönster när det finns tidsbrist och prioriteringar behövs göras?

9. Källhänvisning

- Angelin, A (2009). *Den dubbla vanmaktens logik. En studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*. Diss. Lund University
- Blomberg, H., Kallio, J., Kroll, C., & Saarinen, A. (2014). Job stress among social workers: Determinants and attitude effects in the Nordic countries. *The British Journal of Social Work*, 45(7), 2089-2105.
- Edmark, K, and Hanspers, K (2011) "Går socialbidrag i arv?." *En analys av svenska syskondata*; IFAU (Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering).
- Ejraes, M och Kristiansern, S (2010) Perspektiv på sociala problem i USA och Skandinavien, i Meeuwisse, A och Swärd, H (red) 2010 *Perspektiv på sociala problem*, Natur och Kultur; Stockholm
- Fernqvist, S., & Näsman, E. (2016). Välfärdsstatens logik? Erfarenheter från föräldrar med kognitiva och ekonomiska svårigheter. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 23(1).
- Foucault, M. (2007). *Security, territory, population: lectures at the Collège de France, 1977-78*. Springer.
- Halleröd, B (2014), ” Att investera i barn- att bryta det sociala arvet”, EU-kommissionen
- Haus, G. (2014). Generating productive citizens or supporting the weak? Ambivalences and contradictions in working with young welfare recipients. *European Journal of Social Work*, 17(5), 656-671.
- Hjort, T. (2004). *Nödvändighetens pris-Konsumtion och knapphet bland barnfamiljer*. School of Social Work, Lund University.
- Hollertz, K. (2010). *Problemen förgår, lösningarna består. Organisering av kommunala insatser för unga arbetslösa med försörjningsproblem*. Vol. 41. Lund University,
- Jahoda, M. (1982). *Employment and unemployment: A social-psychological analysis*. Vol. 1. CUP Archive,
- Jonsson, G. (1969). *Det sociala arvet*. Tiden, Folksam,
- Järvinen, M. (2010), *Hjälpens universum i – ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system*, i Meeuwisse A och Swärd, H (red) 2010 *Perspektiv på sociala problem*, Natur och Kultur; Stockholm

- Lewis, O. (1966). The culture of poverty. *Scientific American*, 215(4), 19-25.
- Kauppinen, T. M., Angelin, A., Lorentzen, T., Bäckman, O., Salonen, T., Moisio, P., & Dahl, E. (2014). Social background and life-course risks as determinants of social assistance receipt among young adults in Sweden, Norway and Finland. *Journal of European Social Policy*, 24(3), 273-288.
- Malmö Stad (2016), *Behovsinventering inom enheterna för ekonomiskt bistånd*, 2017-01-11
- Mazur, J., Dzielska, A., Zawadzka, D., Tabak, I., & Małkowska-Szcutnik, A. (2016). Subjective health of adolescents from families in receipt of social assistance. *Public Health*
- Merton, R. K. (1968). *Social theory and social structure*. Simon and Schuster.
- Monnickendam, M., Katz, C., & Monnickendam, M. S. (2009). Social workers serving poor clients: Perceptions of poverty and service policy. *British Journal of Social Work*.
- Munck, J. (2017). *Sveriges rikes lag*. Stockholm: Norstedts Juridik AB, Print
- Niedzweidz, Claire (2010), *An examination of the relationship between life course socioeconomic position and quality of life among Europeans in early old age and the influence of the welfare regime*, avh, University of Glasglow.
- Nilsson, Roddy. (2008). *Foucault—en introduktion*. Egalité, Malmö.
- Nygren Lennart (2010), *Strukturella förklaringar till sociala problem*, i Meeuwisse Anna och Swärd Hans (red) 2010 Perspektiv på sociala problem, Natur och Kultur; Stockholm
- Panican, A., Olofsson, J., Pettersson, L., & Righard, E. (2010). *Ungdomars övergång från skola till arbetsliv—aktuella utmaningar och lokala erfarenheter*. Meddelanden från Socialhögskolan 2009:1.
- Proposition 1996/97:124
- Raeymaeckers, P., & Dierckx, D. (2012). To Work or Not to Work? The Role of the Organisational Context for Social Workers' Perceptions on Activation. *British Journal of Social Work*, bcs048.
- Rogalsky, J. (2009). “Mythbusters”: Dispelling the culture of poverty myth in the urban classroom. *Journal of Geography*, 108(4-5), 198-209.

- Salonen, T. (2015) *Barnfattigdom i Sverige årsrapport 2015*, Rädda barnen
- Salonen, T., Angelin, A. (2012), *Lokala handlingsstrategier mot barnfattigdom*, Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö; Malmö
- Scarpa, S. (2015). The impact of income inequality on economic residential segregation: The case of Malmö, 1991–2010. *Urban Studies*, 52(5), 906-922.
- Snow, D. A., & Benford, R. D. (1988). Ideology, frame resonance, and participant mobilization. *International social movement research*, 1(1), 197-217.
- Socialstyrelsen (2016a), *Ekonomiskt bistånd*, Statistiska databasen 2016-09
- Socialstyrelsen (2016b), *Statistik om ekonomiskt bistånd 2015*, art nr: 2016-6-35
- Socialstyrelsen (2013), *Ekonomiskt bistånd – en handbok för Socialtjänsten*, art nr: 2013-12-31
- Stenberg, S. Å. (2013). *Född 1953: folkhemsbarn i forskarfokus*. Umeå, Sweden: Boréa.
- Stenberg, S. Å. (2000). Inheritance of welfare reciprocity: an intergenerational study of social assistance reciprocity in postwar Sweden. *Journal of Marriage and Family*, 62(1), 228-239.
- Sunnemark, F. (2014). Who Are We Now Then?: The Swedish Welfare State in Political Memory and Identity. *Kultura: international journal for cultural researches*, (5), 7-16.
- Ulmestig, R. & Panican, A. (2011). *Frälsningen, lagen och sanningen i ett kommunalt aktiveringsprojekt*. Socionomens forskningssupplement, 30(4), 44-55.
- Ulmestig, R. (2013). Individualisering och arbetslösa ungdomar. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 19(3), 25-38.
- Ulmestig, R. (2007). *På gränsen till fattigvård: En studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag* (Doctoral dissertation, Lunds universitet).
- Vauhkonen, T., Kallio, J., Kauppinen, T. M., & Erola, J. (2017). Intergenerational accumulation of social disadvantages across generations in young adulthood. *Research in Social Stratification and Mobility*, 48, 42-52.
- Weitoft, G. R., Hjern, A., Batljan, I., & Vinnerljung, B. (2008). Health and social outcomes among children in low-income families and families receiving social assistance—a Swedish national cohort study. *Social science & medicine*, 66(1), 14-30.

Wiborg, Ø. N., & Møberg, R. J. (2010). Social origin and the risks of disadvantage in Denmark and Norway: the early life course of young adults. *Work, employment and society*, 24(1), 105-125.

10. Bilagor

10.1 Intervjuguide

Kan du börja berätta om era erfarenheter när det gäller ungdomar som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd?

Orsaker

- Hur ser du på att ungdomar som vuxit upp i hushåll med ekonomiskt bistånd är själv i behov av ekonomiskt bistånd i tidig vuxen ålder?
- Vilka faktorer tror du ligger bakom när ungdomar som vuxit upp i hushåll med ekonomiskt bistånd är själv i behov av ekonomiskt bistånd i tidig vuxen ålder?
- På vilket sätt skiljer sig dessa ungdomars förutsättningar från andra ungdomar?

Socialarbetarens roll

- Vilka insatser anser du från samhället krävs för att underlätta för ungdomen att bli självförsörjande i vuxen ålder?
- Hur mycket anser du socialtjänsten kan eller bör bidra med att hjälpa familjer där barn som växer upp i ekonomiskt bistånd blir självförsörjande när föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör?
- Hur uppfattar du din roll som socialarbetare i arbetet mot att ungdomar i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd har en sysselsättning när föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör?

Socialt arv

- Hur mycket kan ungdomen påverka utifrån sina förutsättningar att bli självförsörjande när föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör?
- Hur tänker du kring begreppet ”socialt arv” och ekonomiskt bistånd?
- Om de tycker det finns ett socialt arv, VAD är det man ärver då ?
- Tror du att man som socialsekreterare ger olika insatser beroende på om den unge kommer från familj med försörjningsstöd eller inte, jämfört med

tex en student som har lite pengaproblem under studietiden men kommer från medelklassbakgrund.

- Anser du att en socialsekreterares värderingar och uppfattningar om bakomliggande orsaker kan påverka vilka insatser som väljs för att hjälpa familjen mot självförsörjning? Kan du utveckla ditt svar?

10.2 Intervjubrev

Hej!

Mitt namn är Elveda Sulejmani och jag ska skriva en D – uppsats om ungdomar som växer upp i ekonomiskt bistånd och som själv är i behov av ekonomiskt bistånd efter att förälderns försörjningsskyldighet har upphört. Syftet med denna studie är att förstå hur ni som socialsekreterare resonerar angående detta, förutsättningar ungdomarna har samt vad som då anses vara önskvärda och möjliga insatser. Jag är intresserad av vad ni socialsekreterare som arbetar med familjer som erhåller ekonomiskt bistånd i Malmö Stad anser om detta. Jag skulle därför uppskatta om ni ville ställa upp som deltagare i fokusgrupper och diskutera detta ämne tillsammans med andra socialsekreterare. Fokusgrupper innebär att ni deltagare får olika frågeställningar som ni ska diskutera i gruppen och vad ni som deltagare anser om de olika frågeställningarna.

Ni som deltagare kommer att anonymiseras när jag redovisar mitt arbete. Deltagandet är helt frivilligt och det finns möjlighet att dra sig ur studien under studiens gång. Det som förekommer under fokusgrupperna ska jag endast använda till mitt uppsatsarbete. För att komma ihåg allt som sägs i fokusgrupperna kommer jag att använda mig av bandinspelare. Bandinspelningarna kommer att förstöras efter att studien är slutförd. Fokusgrupperna kommer att ske under vecka 42 eller 43 och det kommer ta ca 2 timmar. Om du önskar finns det även möjlighet att ta del av resultatet. Uppsatsen beräknas vara examinerad i januari 2017. Är det något du undrar över får du gärna mejla eller ringa mig!

Med vänliga hälsningar

Elveda Sulejmani

Kontaktuppgifter

Elveda Sulejmani

Elveda.sulejmani@gmail.com

Handledare: Anna Angelin

Anna.Angelin@soch.lu.se

10.3 Problemanalys

Komp.	Soc.sek 1	Soc.sek. 2	Soc.sek. 3	Soc.sek. 4	Soc.sek. 5	Soc.sek. 6	Soc.sek. 7
Orsaker	*Arbetsätt *Utbildning *Kontakter *Miljö *Brist på förebilder	*Ungdomen saknar försörjning *betala hyresdel *språksvårigheter *psykisk ohälsa *brist på information *Religion som hinder en för att ta lån *Hur har ens egna familj försörjt sig *diskussion inom familjen	*Miljö *kontakter *dåligt skolresultat *Föräldrarna har ej möjlighet att försörja ungdomen efter att försörjningsskyldigheten har upphört *diskriminering *värderingar och normer	*Normalisering *Sverige välfärdssystem bygger på att man har ett jobb *Varit lång tid borta från arbetsmarknaden *Familjeförhållande *Miljö *Skolprestation *självuppfyllande profetia *diskussion inom familjen	*Ser försörjningsstöd som första steget *miljö *inte lärt sig se sin potential *diskussion inom familjen *kulturell bakgrund *föräldrar som inte tror på sig själva eller ungdomen	*Det sociala arvet *Brist på förebilder som har arbete *Man får inte känna på konsekvenserna *Inställning på livet	*Föräldrar som har oavslutad utbildning *Föräldrar som invandrat som själv har svårt att etablera sig *Brist på preferenser *Föräldrarnas förhållningssätt *Ju längre ifrån arbetsmarknaden ju svårare att komma tillbaka
Ansvar	*Socialtjänst *JobbMalmö *Politiskt nivå	*Någon skolan *Studieyrkesvägledning	*Skolan *Ledningen *JobbMalmö	*Försäkringskassan *skolan *Delad ansvar	*Socialtjänst *Individen	*Skolan *föräldern *Politiker *Ingen har huvudansvar *Individen	*Klientegen vilja
Karaktär och konsekvenser	*Okunskap om myndigheter. *Ekonomiska svårigheter. *Dåligt självförtröende.	*oavslutad gymnasieutbildning *Ej enad bild *lever på marginalerna *Alla ungdomar	*Långvarig bistånd * En del klarar sig själv *känna hopplöshet * ej vetskap om hur man söker jobb	*Normalt ej skamfyllt * Har inte förväntningar på sig * Påverkar familjestämning * Man vill ha det som alla andra	*Normalisering *Känna maktlöshet *Skapas en kultur *har ej lärt sig ta ansvar *lägger ansvar på samhälle	*Ser bistånd som lön *inställning att socialtjänst fixar allt. * Man har större förväntningar på	*Man lär sig upp att det är det enda sättet *Lär sig in i systemet *Finns de som inte lär sig ta eget ansvar * Man

	<ul style="list-style-type: none"> *Ej avslutad gymnasie utbildning *Kortare tidsperspektiv *Normalt *Det ser olika ut 	<ul style="list-style-type: none"> oavsett bakgrund har samma förutsättningar *normalt *ungdomen väljer väg *värdering 	<ul style="list-style-type: none"> *Ej föräldrar som uppmanar ungdomen i god tid att ta kontakt med AF. * Ligger på marginalen * En blandning på olika personlighet-er *Trångbott *Kriminalitet *Få föräldrarna att bli självförsörjande 	<ul style="list-style-type: none"> * Har stora förutsättningar att påverka * Egen drivkraft kan vara en morot att så vill man inte ha det 	<ul style="list-style-type: none"> *krav är främmande *Ärver framtidsplaner 	<ul style="list-style-type: none"> socialtjänst *Förväntan att levnadsstandard är högre *Släpper eget ansvar *Lägger skuld på socialtjänst *Kollektivt synsätt *konsekvenserna blir exkludering *Dominoeffekt *Ärver exkludering och begränsning i samhället *Ungdom beroende av föräldrarnas socioekonomiska status 	<ul style="list-style-type: none"> vaggas runt i tryggheten * Svårt att vara den första i familjen att studera *Man kan inte kalla det för kultur *Det finns skillnad mellan familjerna *Kan ta generationer tills förändring sker
Lösning	<ul style="list-style-type: none"> *Möten *Ge hopp *Erbjuda konkret *Stötta föräldrar *Samverka med andra myndigheter 	<ul style="list-style-type: none"> *samhällinformativ *vuxna som kan vägleda *träffa ungdomarna *ungdomens egna driv *bra familjerelation *fritid *tidig insats 	<ul style="list-style-type: none"> *ungdomens egna driv *Erbjuda konkret *Mänsklig kontakt * informativ och stöd *föreningsliv *Skapa kontakter utanför bostadsområdet *KASAM *Tidig insats 	<ul style="list-style-type: none"> * Jobba mer aktivt *Arbeta när motivationen är som störst *Poängtera vikten av utbildning *Jobba också med ungdomen *lägre ärende *arbeta långsiktig *Anpassa kraven utifrån individens förutsättningar 	<ul style="list-style-type: none"> *få människor se sin potential *motivera föräldrar *lägga tid *tidig insats *Föräldrar ska bli bra föredöme för barnen *skapa bra normer i familjen *Frekventa möten 	<ul style="list-style-type: none"> *Jobba mot att de tar sitt eget ansvar *Fritid *Information om socialtjänstens roll *Jobba med hela familjen * delta i föreningslivets demokratiska uppfostran *Tidig insats *Stöd och uppmuntran av föräldrar 	<ul style="list-style-type: none"> *Avslag kan ge en reaktion *Ge information redan när de går i gymnasiet * Tidig insats men inte alltför tidigt *Uppmuntrande föräldrar *Personen måste vara redo för förändring *se till att få föräldrarna i banan så utbildning inte snackas ner

<p>Roll och synen på arbetet</p>	<p>*kompen s-atorisk *hitta en lösning med ungdomen *Ej utgå att alla ungdom har haft det tufft *träffar ungdomarna *svårt att hålla koll på alla</p>	<p>*brevet är mer än uppmaning om hur man söker ek.bistånd *informer a om att försörjningsskyldigheten tar slut *informat ivt *motivera föräldern att motivera ungdomen</p>	<p>*träffar ungdomarna *Informera *Sätta igång tankar *Att ha tid *Att tro på ungdomen *En prioritering s-fråga? * Ej hårda bedömningar *ta hänsyn till uppväxt-förhållanden * Förutsätta mer att de ska få hjälp för att klara sig *Kompensatorisk</p>	<p>*Förutsät tningar finns ej att arbeta aktivt *Verka motiverande *Finns fler bitar socialtjänsten kan vara behjälplig än ekonomiska *svårt att hålla koll på alla *Två huvud-uppgifter: ekonomiska och se till att klienterna blir självförsörjande</p>	<p>*vara lite hård kan få klienten se möjlighet *vi har möjlighet att hjälpa *kartlägga vem klienten är *Inte negativt att få ek bistånd *samar-bete *vägleda *tidsbrist</p>	<p>*Man får förklara hur det är ”verkliga livet” *Ens arbete är begränsat *Gör enbart planeringar med vuxna *Tiden räcker inte till * Prioriera vem man ska lägga fokus * man behöver vara fyrkantig och inte bara utgå från bakgrund</p>	<p>*Man hamnar i en återvändsgränd även om man ger avslag *känns som man tappar mycket *oftast kontakt med föräldrar *Osäker om ungdomarna ens läser breven *Svårt att ändra persons inställning * Bekvämlighets skäl antar att ek bistånd är det enda de vet</p>
---	---	---	---	---	--	---	---